

**Operační program
Jan Amos Komenský**

VSTUPNÍ EVALUACE VŠ OP JAK

Listopad 2024

Oddělení evaluací a analýz, MŠMT

Spolufinancováno
Evropskou unií

OPJAK.cz
MSMT.cz

Obsah

1. SHRNUTÍ	4
2. ÚVOD	5
3. METODICKÁ ČÁST	6
4. ANALÝZA DAT A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	8
5. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ NA VŠ - OBECNÁ ČÁST	20
5.1. INFRASTRUKTURA NA VŠ	20
5.2. INTERNACIONALIZACE VŠ.....	21
5.3. KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ.....	23
5.4. ROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ	24
5.5. STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ VŠ	26
5.6. CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ.....	27
6. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ NA VŠ – SPECIFICKY NA FVU	29
6.1. PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ – KVALITA STUDIJNÍCH PROGRAMŮ	29
6.2. PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ VZDĚLÁVAJÍCÍCH BUDOUCÍ UČITELE A UČITELKY	33
6.3. PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ PROVÁZEJÍCÍCH UČITELŮ	35
6.4. MOTIVACE STUDENTŮ, STUDIJNÍ NEÚSPĚŠNOST	37
6.5. JEDNOTNÁ VIZE SYSTÉMU – KOMPETENČNÍ RÁMEC ABSOLVENTA/ABSOLVENTKY UČITELSTVÍ (DÁLE JEN „RÁMEC“)	39
6.6. ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	41
6.7. PODPORA SPOLUPRÁCE – SÍŤOVÁNÍ	42
6.8. INKLUZE	44
6.9. VÝZKUMNÉ AKTIVITY A AKČNÍ VÝZKUM.....	47
6.10. KONCEPT KLINICKÝCH ŠKOL	48
7. ZÁVĚRY FOKUSNÍ SKUPINY NAVŠ - OBECNÁ ČÁST	53
7.1. INFRASTRUKTURA NA VŠ	53
7.2. INTERNACIONALIZACE NA VŠ.....	53
7.3. KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ.....	54
7.4. ROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ	55
7.5. CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	55
7.6. STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ VŠ	56
8. ZÁVĚRY FOKUSNÍ SKUPINY NA VŠ – SPECIFICKY NA FVU	57
8.1. PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ – KVALITA STUDIJNÍCH PROGRAMŮ	57
8.2. PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ VZDĚLÁVAJÍCÍCH BUDOUCÍ UČITELE A	

UČITELKY	57
8.3. PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ PROVÁZEJÍCÍCH UČITELŮ	58
8.4. ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	58
8.5. PODPORA SPOLUPRÁCE – SÍŤOVÁNÍ	59
8.6. OSTATNÍ TÉMATA.....	59
9. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	60
10. PŘÍLOHY	64
11. DOKUMENTY A ODKAZY	66

SHRnutí

Vysoké školy (VŠ) prošly v posledních letech beze sporu značným rozvojem, a to za výrazné podpory z operačních programů (OP VaVpl a OP VVV), přesto v rámci přirozených společenských změn nadále čelí dalším výzvám, potřebným řešením a nedostatkům.

Zhodnocení současného stavu prostředí VŠ v ČR a specificky fakult vzdělávající učitele (FVU) je základním cílem Vstupní evaluace VŠ OP JAK. Výsledky hodnocení vyplývají z analytické části, která z dostupných zdrojů mapuje vzdělávání na VŠ, specificky FVU, dále z dotazníkového šetření u akademických pracovníků a z fokusních skupin se zástupci vedení vybraných VŠ. V rámci zprávy se u dílčích výsledků vyskytují rozdíly v názorech na hodnocená témata. Zřetelněji se tyto rozdíly projevují zejm. v oblasti rovného přístupu, strategického řízení VŠ a síťování, u FVU jsou pak rozdíly výraznější než u VŠ obecně. Výsledky v oblasti pregraduálního vzdělávání však mohly být ovlivněny systémovými změnami, které v současnosti v této oblasti probíhají.

Novým trendem VŠ a výzvou zároveň se stávají nové technologie, celoživotní vzdělávání (CŽV), wellbeing a rovný přístup včetně motivace ke studiu. Vedení VŠ si je důležitosti těchto témat vědomo, řeší je a aktivně je rozvíjí. Část akademických pracovníků je však k rovnému přístupu a wellbeingu skeptická, nevidí v nich význam a účel vysokoškolského vzdělání.

Z pohledu vedení VŠ je strategické řízení škol funkční, potýká se však s nedostatkem financí a nejistotou ohledně jejich množství do budoucna. Akademičtí pracovníci jsou ke strategickému řízení VŠ více skeptičtí, hodnotí ho jako nedostatečné a spíše formální (absence konkrétních implementačních kroků a jejich efektivního vyhodnocování). Dále je dle akademiků nedostatečně rozvinutá spolupráce VŠ, především spolupráce fakult a kateder, což vedení škol vidí spíše naopak. Internacionalizace a infrastruktura VŠ patří mezi oblasti, které jsou hodnoceny více pozitivně, přesto u nich existují nedostatky, které brání v dalším rozvoji (modernizace historických budov, kapacitně nedostatečné a nevyhovující koleje, studovny, zázemí pro projektovou a kolaborativní výuku aj.); v případě internacionalizace se jedná zejm. o finanční náročnost na zapojení do evropských aliancí, nedostatečné finance pro zahraniční odborníky, mobility window, sociální, psychologická a zdravotní podpora pro zahraniční studenty.

Velkým přetrvávajícím problémem VŠ je nedostatek financí společně s jejich nejistotou ve střednědobém a dlouhodobém výhledu, administrativní zátěž a přetíženost akademických pracovníků.

Konkrétnější shrnutí výsledků a doporučení k jednotlivým tématům zprávy je ve stručné a přehledné formě uvedeno v kapitole Závěry a doporučení.

ÚVOD

Cílem Vstupní evaluace VŠ OP JAK zmapování aktuálního stavu prostředí vysokých škol (VŠ), specificky fakult vzdělávající učitele (FVU) v tématech:

- obecně (průřezově) pro VŠ: Strategické řízení VŠ; Internacionalizace VŠ; Infrastruktura VŠ; Kvalita vzdělávání na VŠ, Rovný přístup ke vzdělávání, Celoživotní vzdělávání.
- specificky pro FVU: Pregraduální příprava budoucích učitelů – Kvalita studijních programů; Podpora rozvoje a vzdělávání akademických pracovníků vzdělávajících budoucí učitele a učitelky; Podpora rozvoje a vzdělávání provázejících učitelů; Motivace studentů, studijní neúspěšnost; Jednotná vize systému – Kompetenční rámec absolventa/absolventky učitelství (dále jen „Rámec“); Zahraniční spolupráce; Podpora spolupráce – síťování; Inkluze; Výzkumné aktivity a akční výzkum.

Výsledky z této evaluace budou využity pro evaluační aktivity OP JAK, konkrétně ke stanovení tzv. baseline pro navazující šetření s možností vyhodnotit změnu v této oblasti podpory.

METODICKÁ ČÁST

Vyhodnocení současného stavu prostředí vysokých škol (VŠ) a specificky fakult vzdělávající učitele (FVU) probíhalo na základě analýzy dat a informačních zdrojů a výsledků terénních šetření, konkrétně dotazníkového šetření a fokusních skupin.

Analýza dat a informačních zdrojů

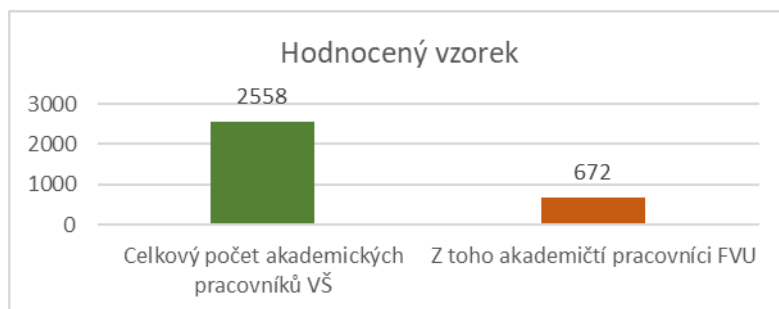
Analýza dat a informačních zdrojů probíhala průběžně na jaře/ létě 2024. Byly využity všechny dostupné zdroje k tématům hodnoceným v této zprávě. Hlavním zdrojem dat bylo MŠMT. Seznam dokumentů a odkazů je uveden v příloze.

Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření probíhalo ve dnech 23.1.- 23.2. 2024. Rektoráty všech VŠ v České republice byly osloveny dopisem vrchního ředitele sekce mezinárodních vztahů, EU a ESIF s žádostí o součinnost při distribuci a vyplnění dotazníku určeného pro zástupce VŠ, konkrétně všechny akademické pracovníky VŠ. Vzhledem k specifické části dotazníku týkající se FVU byly také osloveni účastníky výzvy¹ č. 02_23_019 Podpora pregraduální přípravy budoucích učitelů a učitelek.

Dotazníkové šetření bylo anonymní a bylo provedeno pomocí nástroje LimeSurvey.

Dotazník vyplnilo 2558 akademických pracovníků VŠ v ČR. Z toho bylo vyplněno 672 odpovědí akademickými pracovníky FVU, pro něž byla určena i specifická část dotazníku.

Každá část/hodnocená oblast dotazníkového šetření má svoji přílohu. V té jsou uvedeny podrobné grafy (celkově i po jednotlivých dílčích částech) a všechny nezměněné textové komentáře k oblasti. Přílohou je i samotný dotazník. Jelikož některé legendy v grafech v tomto dokumentu nejsou vzhledem k velkému objemu dat dostatečně čitelné, lze využít právě tyto přílohy.

Fokusní skupiny

Fokusní skupiny (FS) probíhaly v srpnu a září 2024. Vybrané rektoráty VŠ, které se účastnily dotazníkového šetření, byly osloveny e-mailem s žádostí o účast na FS. V případě třetí fokusní skupiny zaměřené na zhodnocení aktuálního stavu fakult vzdělávajících učitele/učitelky, byly osloveny děkanáty vybraných fakult, které se účastnily dotazníkového šetření. První fokusní skupina nebyla omezena počtem účastníků za instituci, dalších fokusních skupin se mohli účastnit maximálně 2

¹ Jedná se o všechny žadatele výzvy bez ohledu na hodnocení projektů

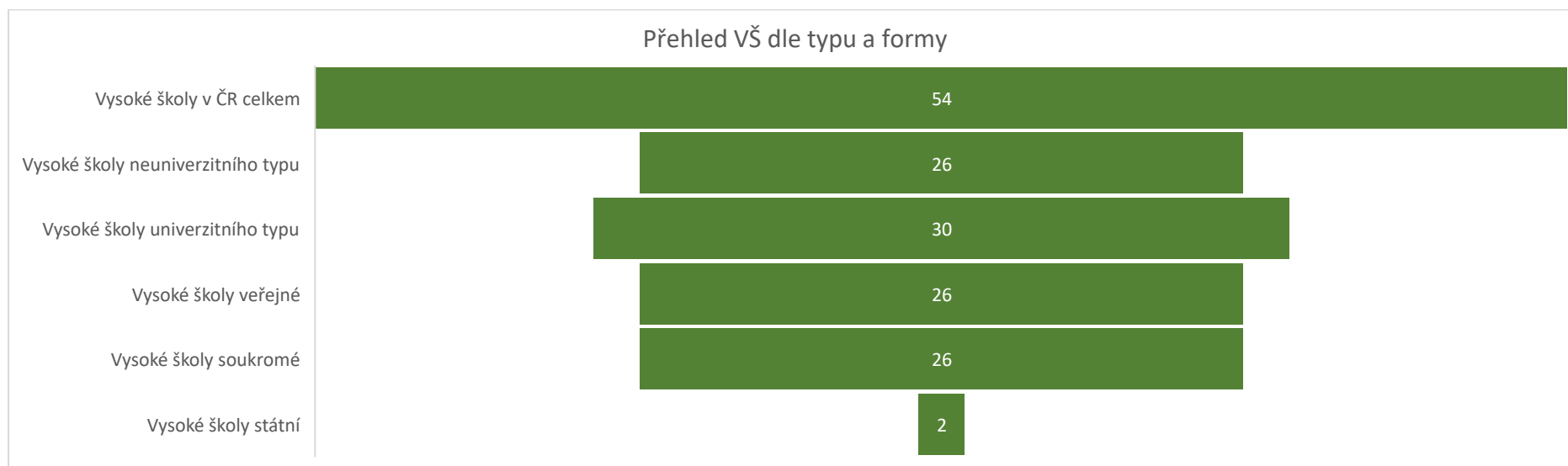
zástupci dané VŠ. Témata určená pro FS byla účastníkům zaslána předem. Moderátor FS vždy v rámci FS uvedl výsledky dotazníkového šetření k diskutovaným tématům.

FS	Datum konání	Počet VŠ/FAKULT	Počet účastníků celkem
Fokusní skupina 1	14.8.2024	10	19
Fokusní skupina 2	15.8.2024	4	4
Fokusní skupina 3 (FVU)	26.9.2024	6	11

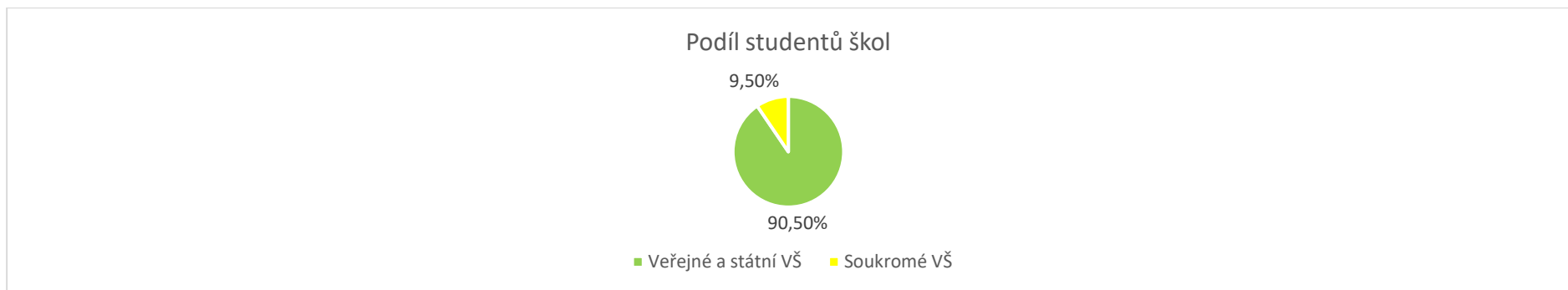
ANALÝZA DAT A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Současný stav VŠ v České republice

V České republice v současné době² funguje celkem 70 VŠ. Z toho je 16 VŠ zahraničních, působících v České republice. Většina jich působí v Praze, 5 těchto VŠ jsou pobočky mimoevropských VŠ. Českých VŠ je v současné době 54. Přehled jejich forem a typů je uveden v následujícím grafu.

² Data z roku 2023, zdroj: data z www.msmt.cz

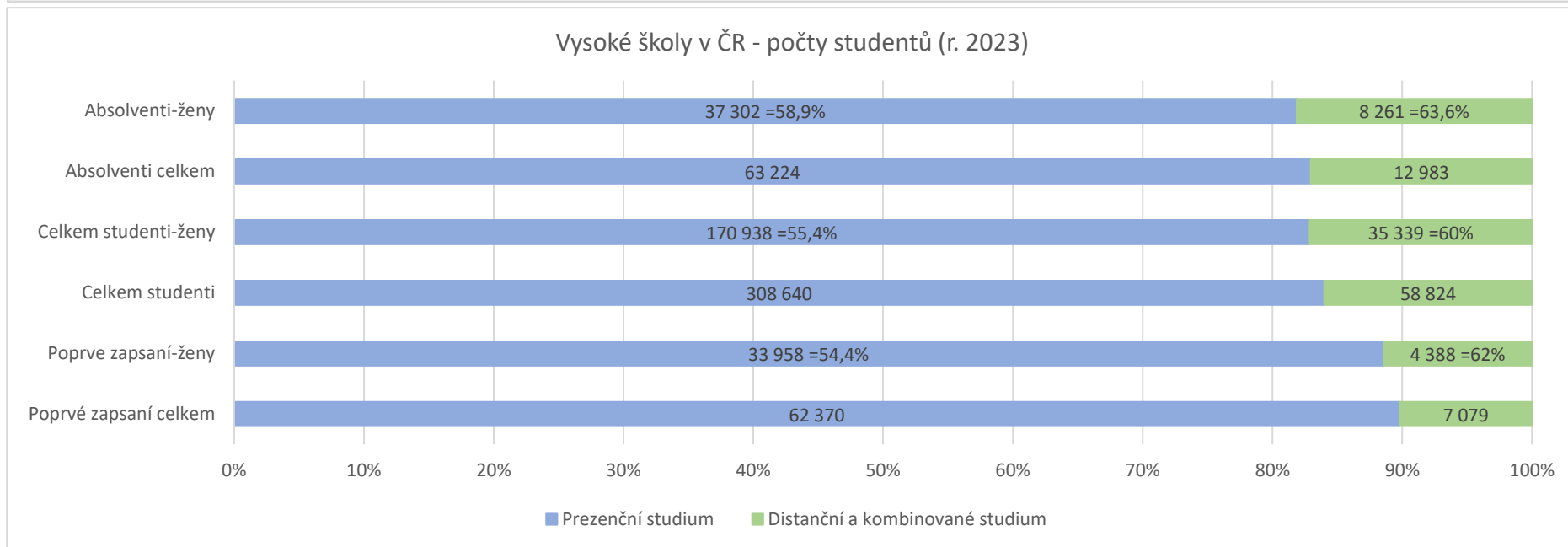
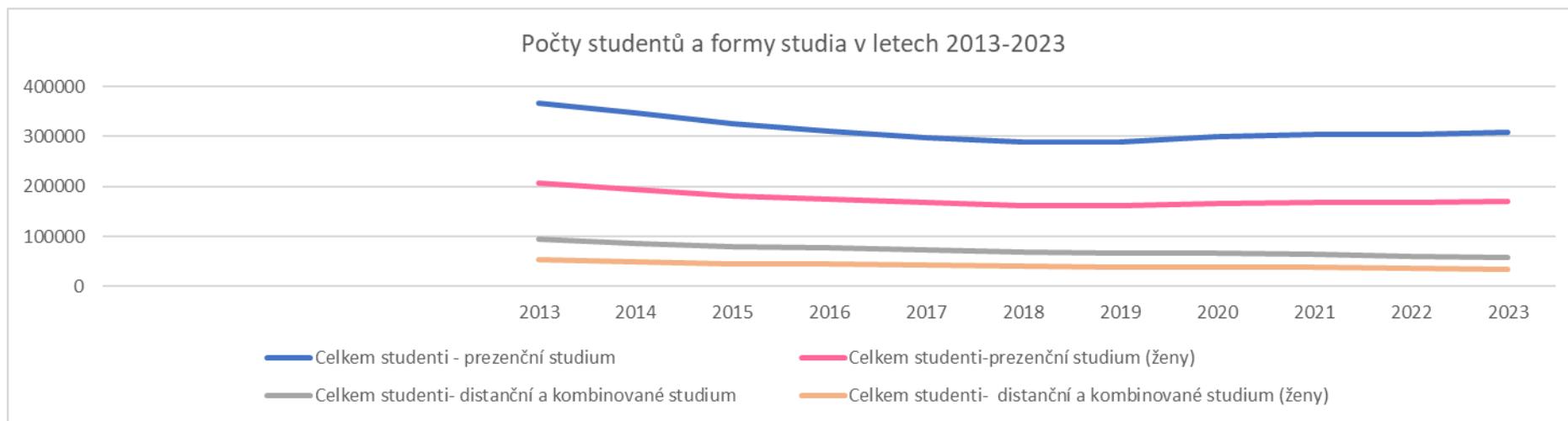
Nejvíce VŠ je v Praze (29 VŠ), následuje Jihomoravský kraj (7 VŠ). V Moravskoslezském kraji shodně s Jihočeským jsou 4 VŠ. Počet studentů českých VŠ je v současné době zhruba 309 tisíc. Z toho pouze 29 082 studentů jsou studenti soukromých VŠ. Formou studia převažuje jednoznačně prezenční nad distanční a kombinovanou formou studia.

Vysoké školy v ČR

Počet VŠ

Používá technologii Bing.
© GeoNames, Microsoft, TomTom

V rámci studia převažují ženy, a to v prezenční i kombinované formě studia. V kombinované formě studia je počet žen ještě výraznější (nad 60 %) oproti prezenční formě (nad 50 %). Více je i absolventek než absolventů, v prezenční formě studia je to okolo 58 % a v kombinované formě studia dokonce 63 %. V průběhu posledních let navíc dochází k feminizaci školství, tj. studuje stále více žen.

Studentů od roku 2013 ubývá, největší propad byl zřetelný v letech 2018-2019. V současné době lze sledovat lehký nárůst ve všech formách studia. Počet studentů na VŠ s cizím státním občanstvím se od roku 2013 do roku 2023 pozvolně zvyšuje. Dlouhodobě v ČR studuje nejvíce občanů ze Slovenska (v roce 2022 tvořili 38,2 % všech cizinců na VŠ), následují studenti z Ruské federace a Ukrajiny. Nárůst studentů z Ukrajiny je znatelný v posledních letech z důvodu válečného konfliktu. S tímto faktem se muselo potýkat vícero oblastí v rámci vzdělávacího systému. V roce 2023 byl přijat mimo jiné tzv. Lex Ukrajina.

Zajímavým jevem je, že zatímco studentů s českým občanstvím v doktorandských studijních programech v ČR ubývá – pouze 6 % všech studentů VŠ s českým občanstvím studuje doktorské studijní programy, u studentů s cizím státním občanstvím je to 10, 3 %.

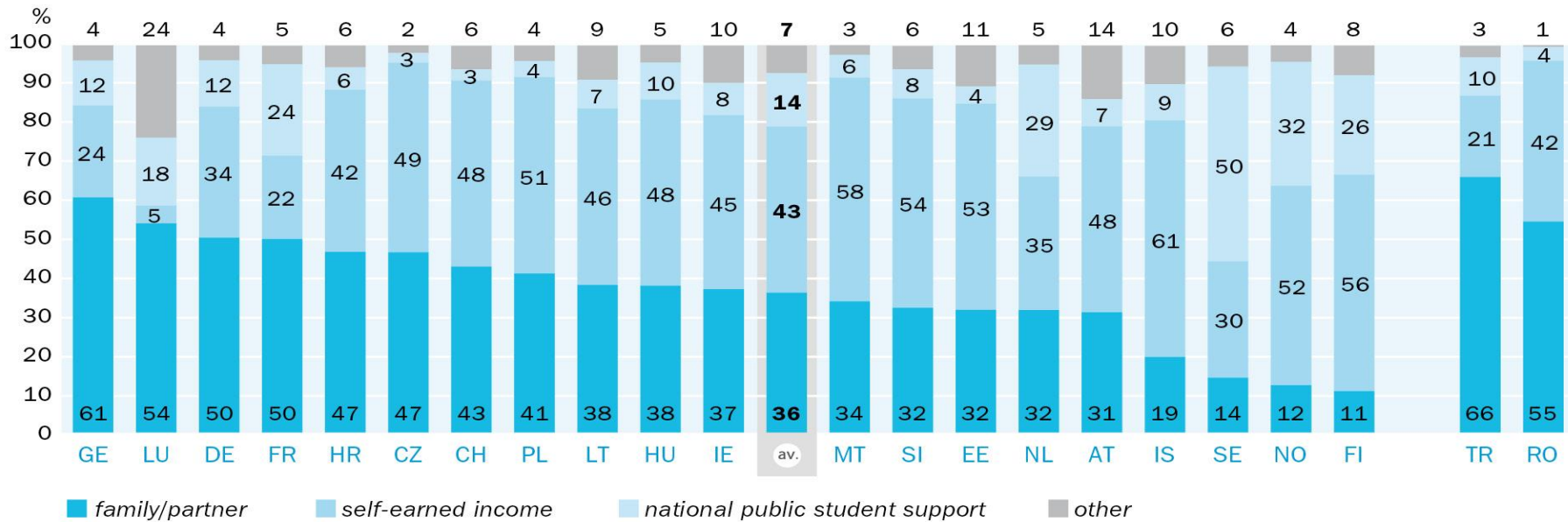
V mezinárodním srovnání³ lze uvést, že na základě posledních šetření se ukazuje, že 47 % českých studentů je během studia závislých na finanční podpoře rodičů. Oproti jiným zemím pak většina studentů během studia má placenou práci (74 % studentů v rámci semestru). Česká republika je v tomto nejvýraznější v Evropě, následuje Holandsko a Norsko (obě země 72 %). Hlavní důvodem je, že si studenti chtějí dovolit věci, které by si jinak nemohli dovolit koupit (77 %), dále z důvodu získání zkušeností (66 %), pokrytí nákladů na život (65 %), pro podporu rodiny (27 %). Pouze 29 % pracujících studentů uvádí, že by si bez placené práce při studiu nemohlo dovolit studovat vůbec. Z procenta pracujících má pak 47 % pracujících českých studentů práci relevantní ke studiu.

³ EUROSTUDENT VIII: <https://www.csvs.cz/aktualni-projekty/eurostudent-viii/>, EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VII_Synopsis_of_Indicators.pdf

Figure B7.3 ↓

Composition of students' funding

Based on total monthly income including transfers in kind. Source of funding (in %, macro perspective)

Data source: EUROSTUDENT VII, G.87, G.88, G.89, G.90, and G.91. **No data:** AL, DK, IT, PT.

Data collection: Spring 2019 except CH, FR (spring 2020 – reference period before COVID-19 pandemic), DE (summer 2016), RO, TR (reference period during COVID-19 pandemic in 2020 and/or 2021). See Appendix C3 for details.

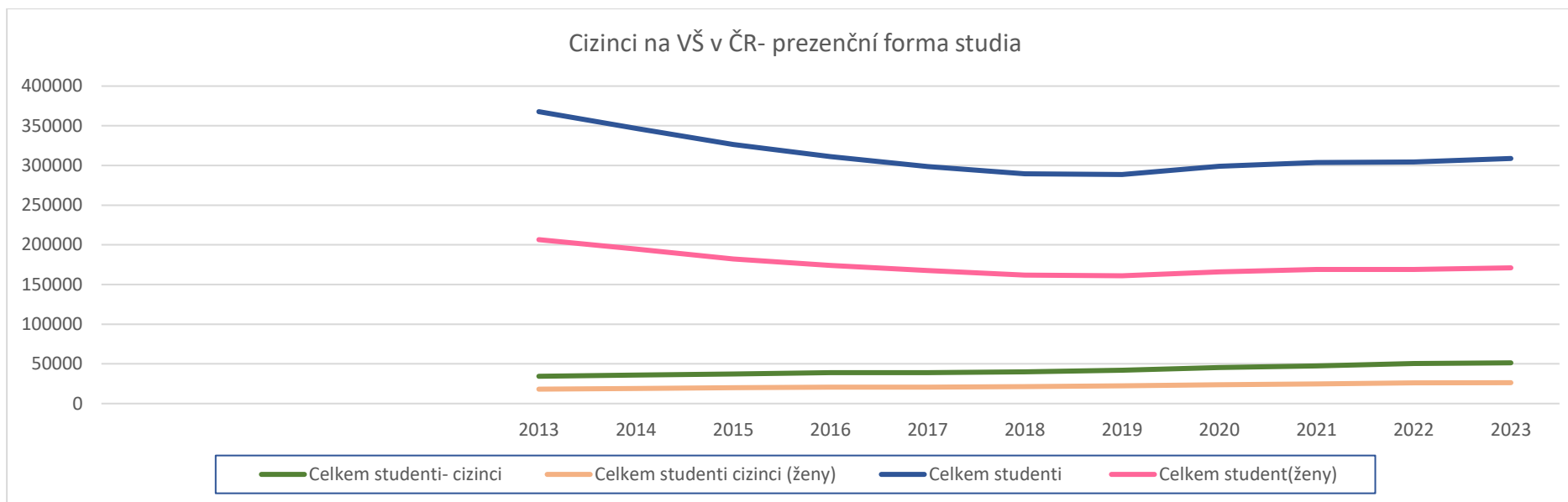
EUROSTUDENT question(s): 4.16 What is the average monthly amount available to you in cash or via bank transfers from the following sources during the current lecture period?, 4.17 What are your average expenses for the following items during the current lecture period?

Note(s): The category 'other' also includes in this case income from sources outside the respective country. Transfers in kind are goods and services for students financed or provided by their parents, partner, or others.

Deviations from EUROSTUDENT survey conventions: FR, RO, SI.

Deviations from EUROSTUDENT standard target group: DE, IE, IT, PL.

Source: EUROSTUDENT VII

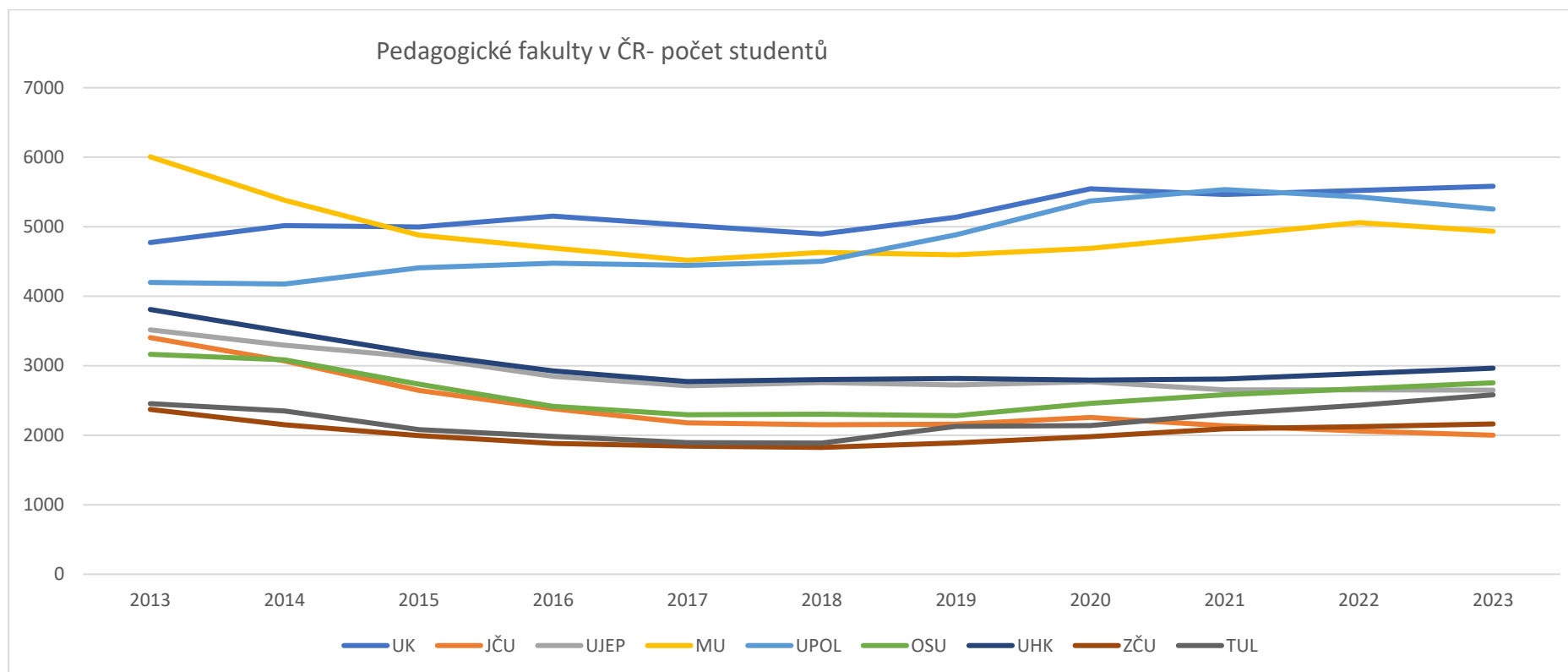
Aktuálním tématem ve vzdělávání⁴ je především podpora sociálního bezpečí a well-beingu na VŠ. Vznikl centralizovaný rozvojový projekt „Prevence neetického jednání na akademické půdě a podpora kompetencí v péči o oběti“, kterého se zúčastnily všechny veřejné VŠ. Vzniklá doporučení pak zřídila pozici ombudsosob na VŠ, které tuto oblast mají na starosti. Velká část VŠ tuto pozici v nějaké formě vytvořila. Do připravované novely zákona o VŠ byla nyní včleněna povinnost VŠ zřídit tzv. kontaktní místa pro poskytování informací o opatřeních pro vyrovnávání příležitostí studovat na VŠ, pro předcházení a řešení případů diskriminace a zajišťování rovného zacházení a bezpečného prostředí na VŠ.

⁴ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2023: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1>

V oblasti CŽV lze uvést, že v červnu 2022 byla Radou Evropské unie přijata doporučení⁵ o evropském přístupu k mikrocertifikátům pro celoživotní učení a zaměstnanost. Doporučení je zacíleno na rozvoj, provádění a uznávání mikrocertifikátů napříč institucemi, podniky, odvětvími a hranicemi. Podporuje zavádění kultury celoživotní učení jakožto strategické cesty ve vzdělávání a přizpůsobování se měnící se společnosti a jejím potřebám. Jak je však v samotném doporučení uvedeno: *“Navzdory jejich rostoucímu využívání neexistuje v Evropě pro mikrocertifikáty žádná společná definice ani společné normy. To omezuje pochopení mikrocertifikátů a zájem o ně, a tím i jejich potenciál usnadňovat flexibilní učení a profesní dráhy. Cílem tohoto doporučení je podpořit budování důvěry v mikrocertifikáty v celé Evropě mezi všemi zúčastněnými stranami, ať už se jedná o poskytovatele, či příjemce.”*

⁵ Evropský prostor pro vzdělání: <https://education.ec.europa.eu/cs>, <https://education.ec.europa.eu/cs/education-levels/higher-education/micro-credentials>

Fakulty vzdělávající učitele/učitelky (FVU)

*Jedná se pouze o počty studentů Pedagogických fakult v ČR. Učitelství jakožto regulované povolání se týká určených studijních programů a FVU (včetně PedF) tedy automaticky neznamená, že fakulty mají jen studijní programy týkající se učitelství. Další možností je doplňkové vzdělávání v rámci CŽV, takzvané kurzy vedoucí k získání pedagogické kvalifikace.

V oblasti FVU proběhlo a stále probíhá v posledních letech (r. 2022-2023) několik šetření⁶ k ověřování funkčnosti systému a hodnocení kvality. V oblasti pedagogické praxe se jeví, že studenti nejsou spokojeni s jejich délkou. Praxi studenti ve velké míře považují za kvalitní (pouze 21,5 % nesouhlasí), ocenili by však více praxe (47,9 % studentů považuje délku praxe za nedostatečnou). Nicméně v rámci reakreditací studijních programů dochází v této oblasti ke zlepšení, dochází k navyšování objemu praxí ve všech fázích studia a zároveň je řešena jejich kvalita.

V letech 2023-2025 probíhá v České republice pokusné ověřování systému podpory provázejících učitelů s cílem zvyšování kvality pedagogických praxí budoucích učitelů, které vyhlásilo MŠMT. Následně má role provázejícího učitele být zakotvena v novele zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, a to právě na základě vyhodnocení tohoto ověřování pro účely vhodného finálního nastavení.

Při hodnocení připravenosti v počátku kariéry posuzují učitelé v průměru nejlépe kompetence, které se týkají znalostí obsahu vyučovaných předmětů (vědí, co učit). Pozitivně též hodnotí své kompetence v didaktikách (vědí, jak učit) a naopak hůře hodnotí své kompetence v práci se třídou a s jednotlivými žáky. Zkušenější učitelé pak všechny tyto tři oblasti hodnotí o něco lépe, a naopak hodnotí hůře kvalitu svého počátečního vzdělávání. Zkušenost zvyšuje profesní sebevědomí učitelů, což potvrzuje i Národní šetření učitelských kompetencí. Nejnáročnější pro začínající učitele je aktivace žáků a responsivní výuka⁷, nejlépe naopak hodnotí spolupráci s kolegy a poskytování zpětné vazby a práci s chybou. Aprobovaní a neaprobovaní učitelé se v těchto otázkách připravenosti na začátku kariéry neliší.

Celkově negativně byla hodnocena připravenost na výuku různě nadaných žáků a v oblasti výuky průřezových dovedností, prevence a eliminace problémového chování žáků a vedení třídy.

Kompetenční rámec absolventa/absolventky učitelství⁸ popisuje profesní kompetence, jimiž má být vybaven každý absolvent a absolventka vzdělávacího programu vedoucího ke kvalifikaci učitele. Tento rámec je postupně zařazován do akreditací/reakreditací učitelských studijních programů. Z Národního šetření učitelských kompetencí začínajících učitelek a učitelů z roku 2024 vyplývá, že část absolvujících studentů se s některými kompetencemi uvedenými v Rámci během studia vůbec nesešla. Na tyto kompetence MŠMT doporučuje se zaměřit v další snaze o zkvalitňování přípravy učitelů. Jedná se především o spolupráci mezi učiteli, vzájemné poskytování zpětné vazby a tandemovou výuku; hodnocení žáků podle kritérií, vedení žáků k vzájemnému poskytování zpětné vazby, vytváření bezpečného prostředí pro učení a dovednost účinně reagovat, pokud žáci toto prostředí narušují. Problémem je i komunikace s rodiči, spolupráce s poradenskými institucemi či vedení tandemové výuky s kolegou.

⁶ Dokumenty a odkazy uvedeny v příloze.

⁷ Uzpůsobování výuky dle potřeb žáků.

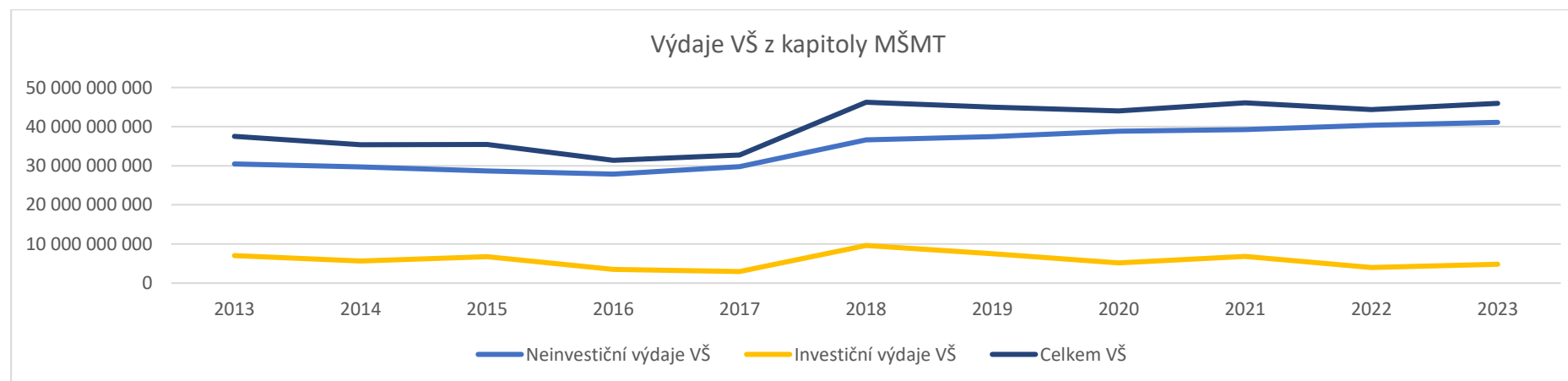
⁸<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/kompetencni-ramec-absolventa-ucitelstvi>.

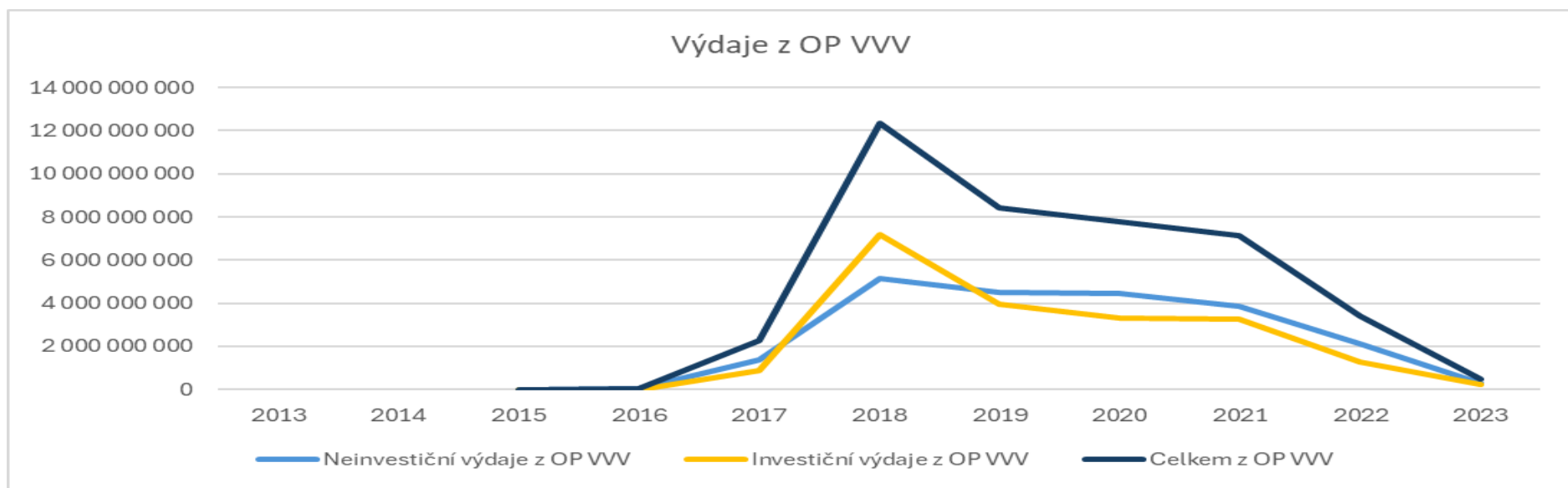
Dle šetření ohledně motivace studentů k učitelství je patrné, že studenty k práci vede spíše obsah učitelské práce, tj. např. tvořivá práce s mladými lidmi, osobní rozvoj, než obecná charakteristika práce jako např. prestiž či plat. To je naopak spíše vnímáno jako negativní aspekt učitelské práce, přestože představy např. o platech jsou dle studentů horší, než je současná realita. Platové ohodnocení či náročnost učitelské práce byly vnímány jako hlavní demotivující faktory k vykonávání učitelské práce.

Podpora pedagogických fakult a ostatních fakult vzdělávající učitele/učitelky byla též předmětem financování ze strany OP VVV v letech 2014-2020. Následně byla tato oblast podpory hodnocena (přestože spousta projektů ještě nebyla dokončena a nebylo tedy možné shrnout kompletní výsledky těchto intervencí). Přesto závěrečná hodnotící zpráva (r. 2021) ukázala postup v některých zásadních oblastech jako jsou např. rozvoj infrastruktury PedF a FVU; inovace systému praxí v rámci pregraduální přípravy učitelů; zvýšení rozsahu praxí a jejich zkvalitnění; rozšíření spolupráce PedF/FVU s regionálním školstvím, tzn. MŠ, ZŠ, SŠ mimo systém studentských praxí; propojování akademického prostředí s prostředím praxe v regionálním školství prostřednictvím společenství praxe a center kolegiální podpory; aj. Zároveň upozornila na přetrvávající problémy v této oblasti školství. V rámci pregraduální přípravy učitelů je identifikována potřeba zvyšování kvality především v oblasti obecných a oborových didaktik.

Finance na VŠ

Výdaje MŠMT do vysokoškolského vzdělávání, tedy do VŠ v České republice, se od roku 2017 strmě zvýšily. Je to dáno především intervencemi ze strukturálních fondů, konkrétně Operačním programem Výzkum, vývoj a vzdělávání 2014–2020. Vzhledem k současnému Operačnímu programu Jan Amos Komenský lze očekávat pokračování tohoto trendu, byť vzhledem k současné ekonomické situaci již ne v takové míře.

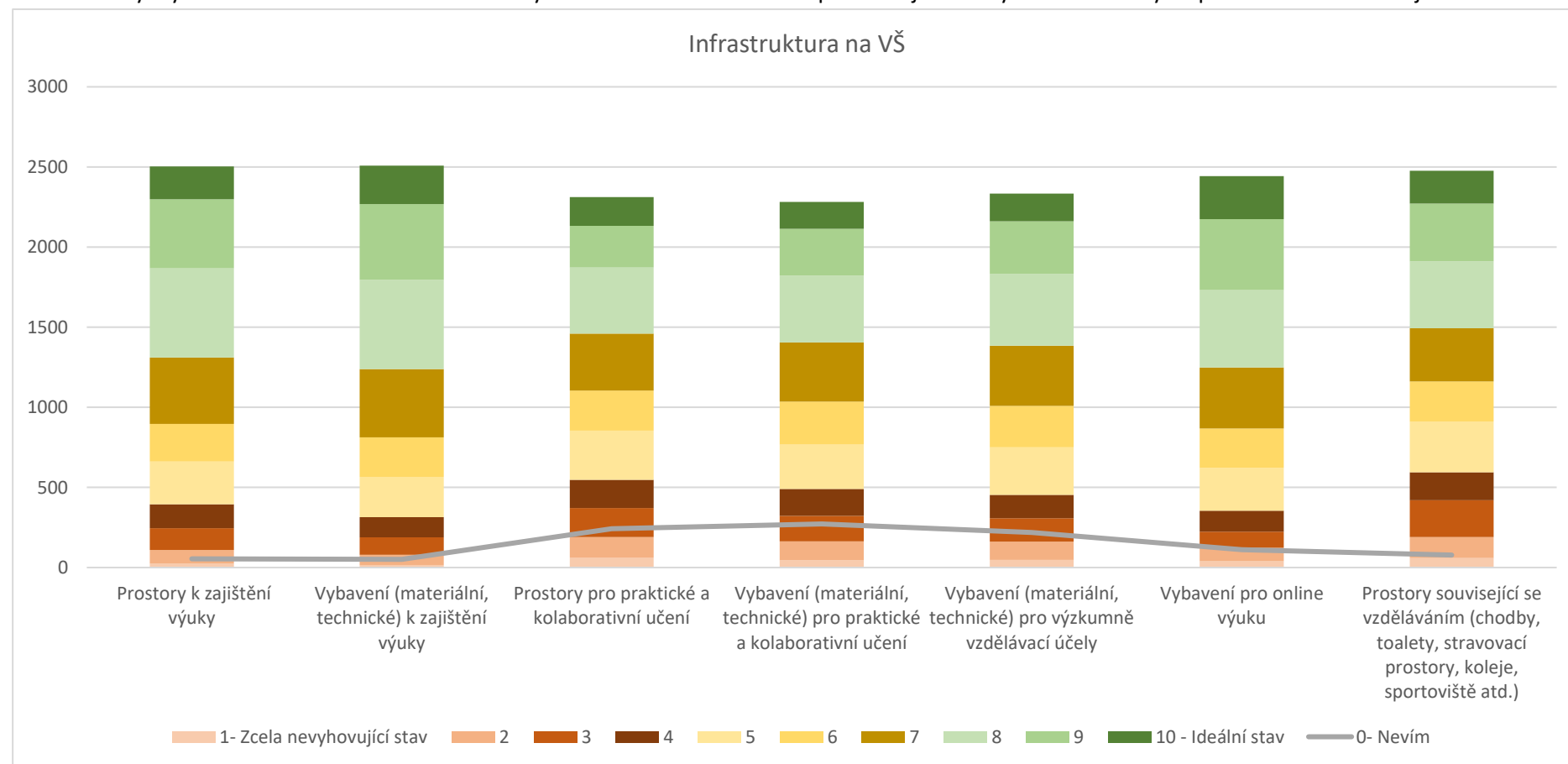
Současně probíhá financování VŠ také v rámci Národního plánu obnovy pro oblast VŠ pro roky 2022–2024. Konkrétně se jedná o komponentu 3.2.1 Transformace VŠ s cílem adaptace na nové formy učení a měnící se potřeby trhu práce. Dále byla vyhlášena výzva v komponentě 7.4 týkající se podpory zelených dovedností a udržitelnosti na univerzitách. Všechny vytvořené studijní programy, předměty a kurzy budou přispívat k rozvoji zelených dovedností a udržitelnosti. Komponenta má pět klíčových aktivit – nově akreditované studijní předměty, tvorba nových/innovativních předmětů ve studijních programech, CŽV, strategie udržitelnosti a zelené transformace, strategická partnerství.

V oblasti podpory pedagogických pracovníků vyhlásilo MŠMT v roce 2022, 2023 a 2024 výzvu „Na učitelích záleží“ zaměřenou na posilování prestiže učitelského povolání a zvyšování zájmu o učitelské povolání, popularizaci studia učitelství a zvyšování atraktivity učitelské přípravy.

VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ NA VŠ – OBECNÁ ČÁST

INFRASTRUKTURA NA VŠ

Cílem otázky bylo zhodnocení infrastrukturního vybavení na fakultě VŠ dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků v následujících oblastech.

N=2558

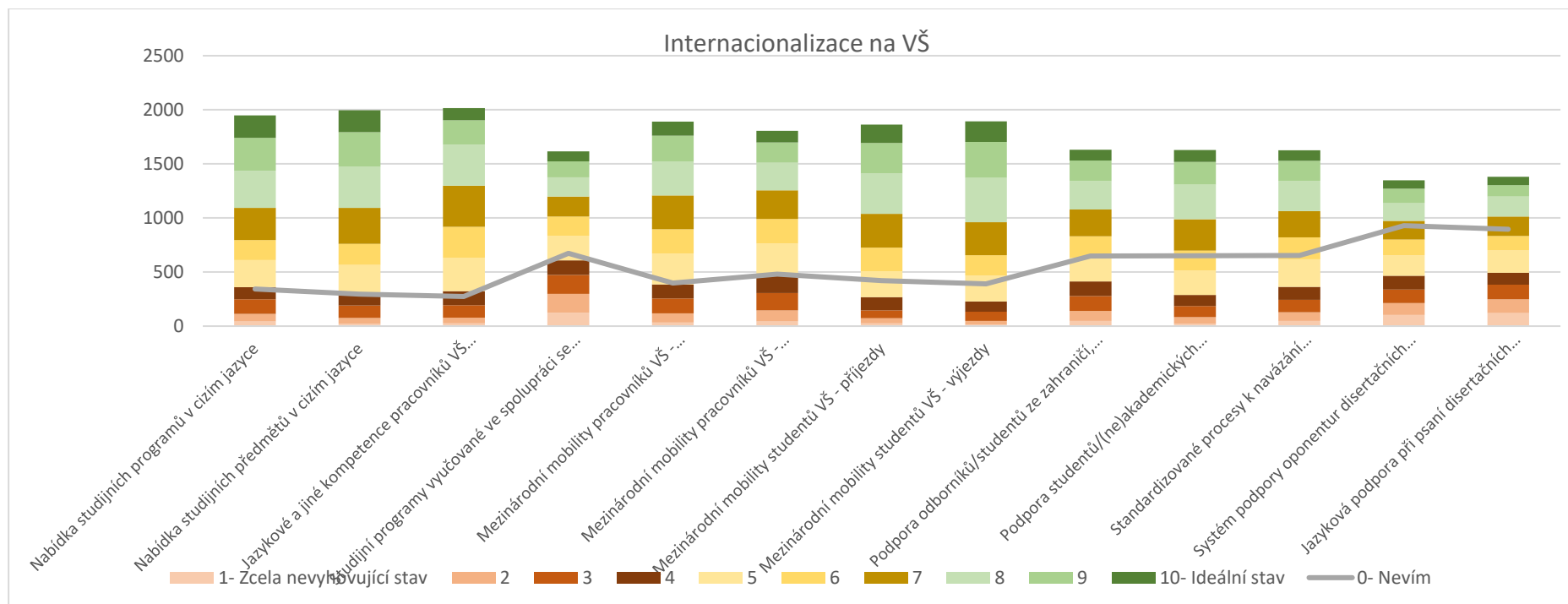
U infrastruktury VŠ hodnotí akademičtí pracovníci nejvíce pozitivně prostory a vybavení pro výuku, méně pozitivně pak prostory a vybavení pro praktické a kolaborativní učení a největší nedostatky spatřují v prostorech, které souvisejí se vzděláváním, což potvrzují i doplňující komentáře.

V komentářích je častěji zmíněna nízká infrastrukturní podpora kooperativního učení, skupinové a projektové výuky. Infrastruktura je dle respondentů nastavena především na frontální výuku, potřebná podpora praktického a kolaborativního učení. Nejčastěji kritizované jsou nedostačující prostory související se vzděláváním (chodby, toalety, stravovací prostory, koleje, sportoviště atd.).

Kompletní data k tématu infrastruktury na fakultě VŠ jsou dostupná v příloze tohoto dokumentu.

INTERNACIONALIZACE VŠ

Cílem otázky bylo zhodnocení internacionalizace na VŠ dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků v následujících oblastech.

N=2292

Jazykové a jiné kompetence pracovníků VŠ nezbytné pro účinnou internacionalizaci byly hodnoceny většinou akademických pracovníků nadprůměrně dobře. Obdobně relativně dobře byly hodnoceny mobility jak studentů VŠ, tak pracovníků VŠ. Lépe byly hodnoceny vždy výjezdy.

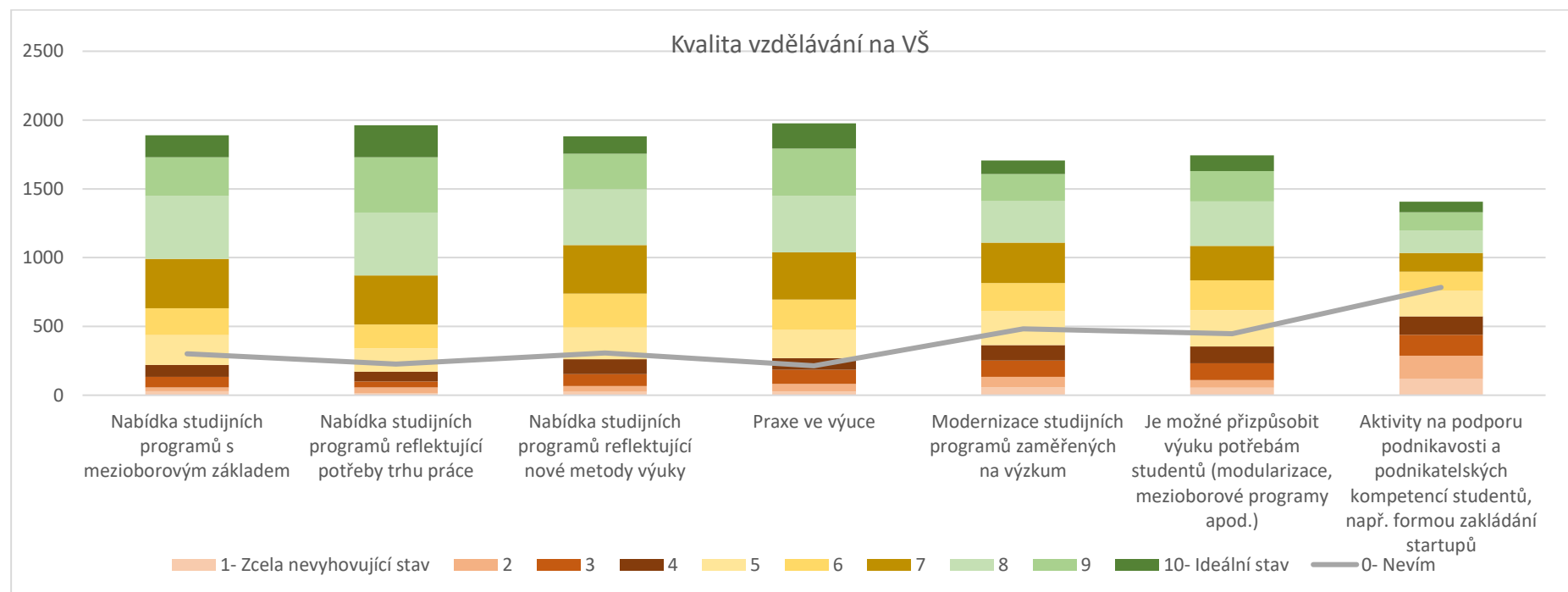
Pozitivně byla hodnocena též nabídka studijních programů a předmětů v cizím jazyce. Obecně byla méně pozitivně hodnocena spolupráce se zahraničními institucemi a odborníky včetně související poskytované podpory. U těchto otázek zároveň byl výrazný podíl odpovědí „nevím“.

Na základě komentářů k uvedené oblasti lze konstatovat, že obecně vzato se míra internacionalizace hodně liší mezi jednotlivými pracovišti. Často je pracovníky uváděn argument, že v dané oblasti chybí nutné finanční prostředky, a to především na některé aktivity (např. odborníci ze zahraničí nepřichází kvůli nízkému platu, oponentury dizertačních prací zahraničními odborníky nelze poskytnout na základě financí aj.). Akademici též zmiňují nízkou iniciativu a poskytovanou podporu ze strany VŠ při podpoře mobilit (zejm. příjezdů).

Kompletní data k tématu internacionalizace VŠ jsou dostupná v příloze tohoto dokumentu.

KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ

Cílem otázky bylo zhodnocení kvality vzdělávání na VŠ dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků v následujících oblastech.

N=2191

Nejlépe hodnocené segmenty v oblasti kvality vzdělávání VŠ byly nabídky studijních programů s mezioborovým základem a studijní programy, které reflektují potřeby trhu práce, praxi ve výuce a nové metody výuky. Větší prostor pro zlepšení byl identifikován u podpory podnikavosti studentů, dále možnosti přizpůsobit výuku studentům a modernizaci studijních programů, které souvisejí s výzkumem. U podpory podnikavosti je nutné brát v potaz, že dotazník vyplňovali akademičtí pracovníci z různých oborů.

V části určené k případným komentářům byla velmi často zmiňována vysoká administrativní zátěž při akreditaci studijních programů, která brání inovaci a modernizaci výuky podle aktuálních trendů a potřeb trhu práce, a dále problematika podfinancování a přetížení akademiků, kteří nemají prostor, případně i motivaci se inovacemi zabývat.

Kompletní data k tématu kvality vzdělávání na VŠ jsou dostupná v příloze tohoto dokumentu.

ROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem otázky bylo zhodnocení rovného přístupu na VŠ dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků v následujících oblastech.

Níže uvedený graf napovídá, že mimo bezbariérovosti prostor určených pro výuku a souvisejících se vzděláváním, akademičtí pracovníci měli obtíže segmenty zhodnotit, a proto hodnotili většinou jako *Nevím*. Ti, co hodnotili, uvádějí průměrné (na škále od 5) a spíše kladné hodnoty (až 8). Bezbariérovost prostor určených pro výuku a souvisejících se vzděláváním byla hodnocena velice kladně (na škále nejvíce 8-9).

Nepovinné komentáře se dělí na odpovědi, jenž takto definovaný přístup ke vzdělávání schvalují a ty, jenž ho kritizují, tj. obsahují spíše názory na problematiku než hodnocení jednotlivých segmentů. Podle kritiků právě tyto aktivity vytváří segregáční prostředí a umělé problémy. Zmiňováno bývá i proč je jedna skupina specificky v dotazech⁹ vyčleňována, tj. Romové, dle respondentů toto v rámci VŠ nerozlišují. Nadaní studenti podle jedněch jsou podporováni dostatečně, jiní tvrdí, že je to podmínka přijetí ke studiu¹⁰, jiní že podpora nadaných studentů má probíhat především na základních a středních školách, jelikož VŠ již tyto studenty nespasí.

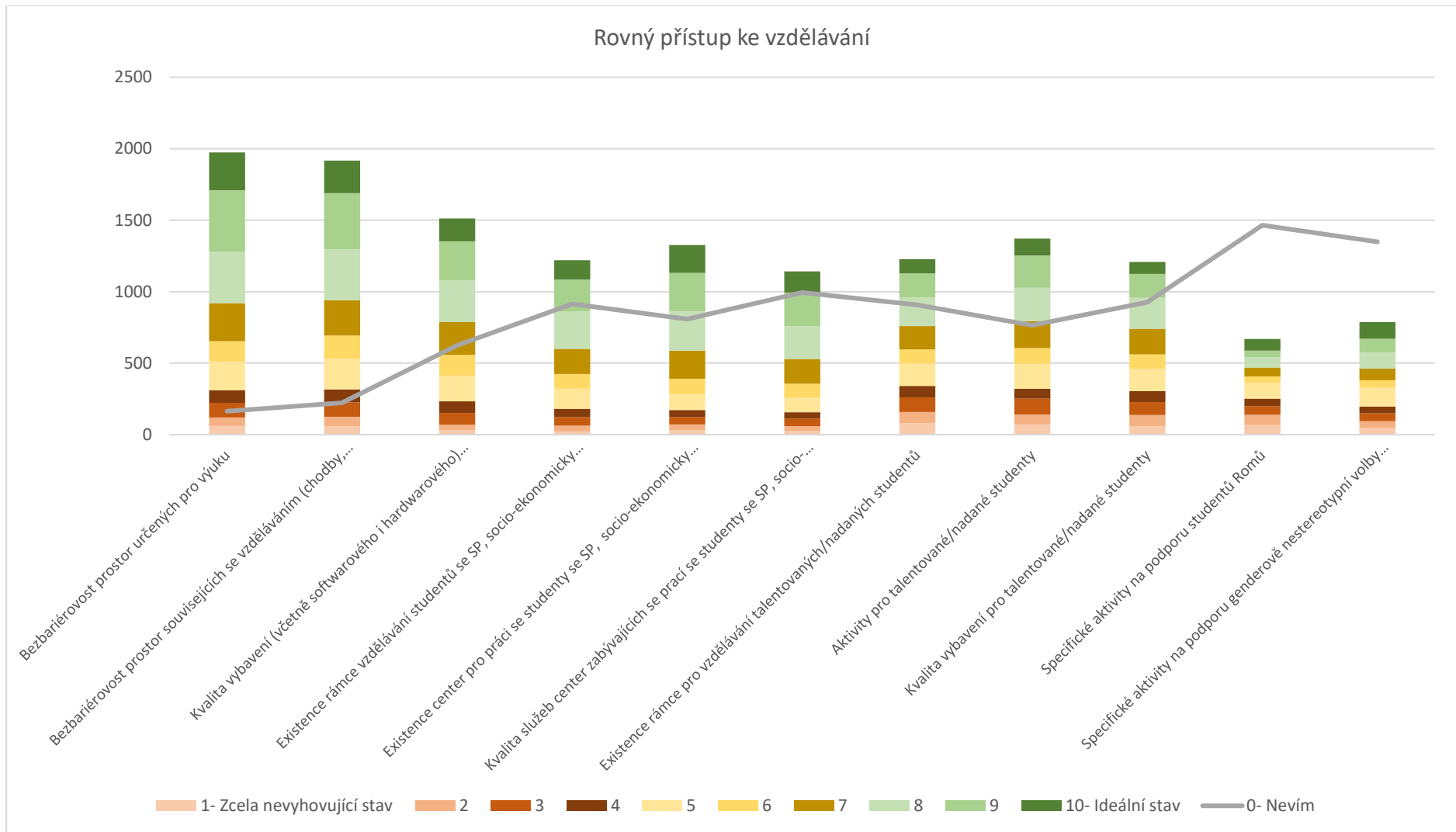
Je patrné, že respondenti měli problém jednotlivé segmenty hodnotit. Je uvedeno, že toto jsou otázky, které by měla hodnotit spíše odborná komise.

Kompletní data k tématu rovného přístupu ke vzdělávání na VŠ jsou dostupná v příloze tohoto dokumentu.

⁹ Dáno nastavením OP JAK, kde je specificky zmiňována podpora Romů.

¹⁰ Problém nepochopení definice nadaných studentů

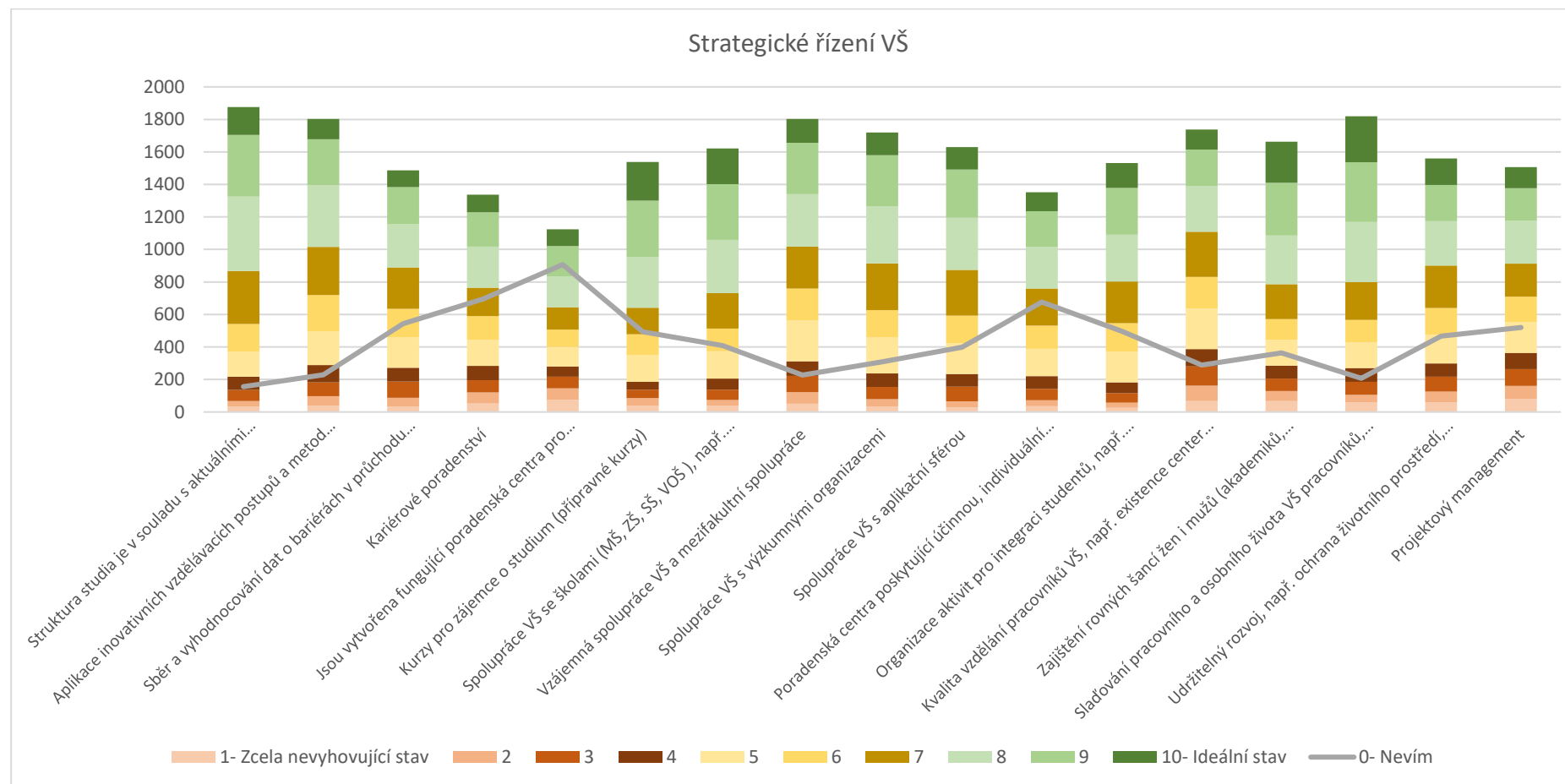
Rovný přístup ke vzdělávání

N=2139

STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ VŠ

Cílem otázky bylo zhodnocení infrastrukturního vybavení na VŠ dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků v následujících oblastech.

N=2031

Nejlépe hodnocenou oblastí je struktura studia v souladu s aktuálními společenskými výzvami a potřebami trhu práce, aplikace inovativních vzdělávacích postupů a metod včetně hodnocení jejich efektivity, a především sladování osobního a pracovního života akademických pracovníků. Nižší spokojenost byla zaznamenána u vzájemné spolupráce VŠ a mezifakultní spolupráce.

Z komentářů vyplývá, že velkým problémem v této oblasti je přetíženost akademických pracovníků a nízké finanční ohodnocení, které souvisí s často zmiňovanou obecnou připomínkou, a to je podfinancovanost fakult. Rozvoj oblasti dle komentářů významně závisí na iniciativě jednotlivých akademických pracovníků. Strategie a koncepce jsou pro dané oblasti vytvořeny, ale jejich existence je mnohdy pouze formální, chybí jejich rozpracování do konkrétních kroků a pravidelné vyhodnocování s reflexí do procesu. Implementaci mnohdy brání rigidní prostředí VŠ, resp. fakult. Mezi aspekty, které dle komentářů zcela chybí, anebo jejich existence vykazuje výrazné slabiny, patří individuální kariérní rozvoj akademiků s možností kariérového postupu, v souvislosti s novými trendy se jedná o potřebu školení k AI a úprava studia v souvislosti s existencí AI, dále i práce se staršími zaměstnanci zejm. v oblastech a trendech, které se rychle rozvíjí, kromě AI např. i gender a rovný přístup. Mezi slabiny byla zmiňována i málo efektivní spolupráce se SŠ a aplikační sférou. Pozitivně je vnímám segment sladování osobního a pracovního života akademických pracovníků.

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ

Cílem otázky bylo zhodnocení celoživotního vzdělávání na VŠ dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků v následujících oblastech.

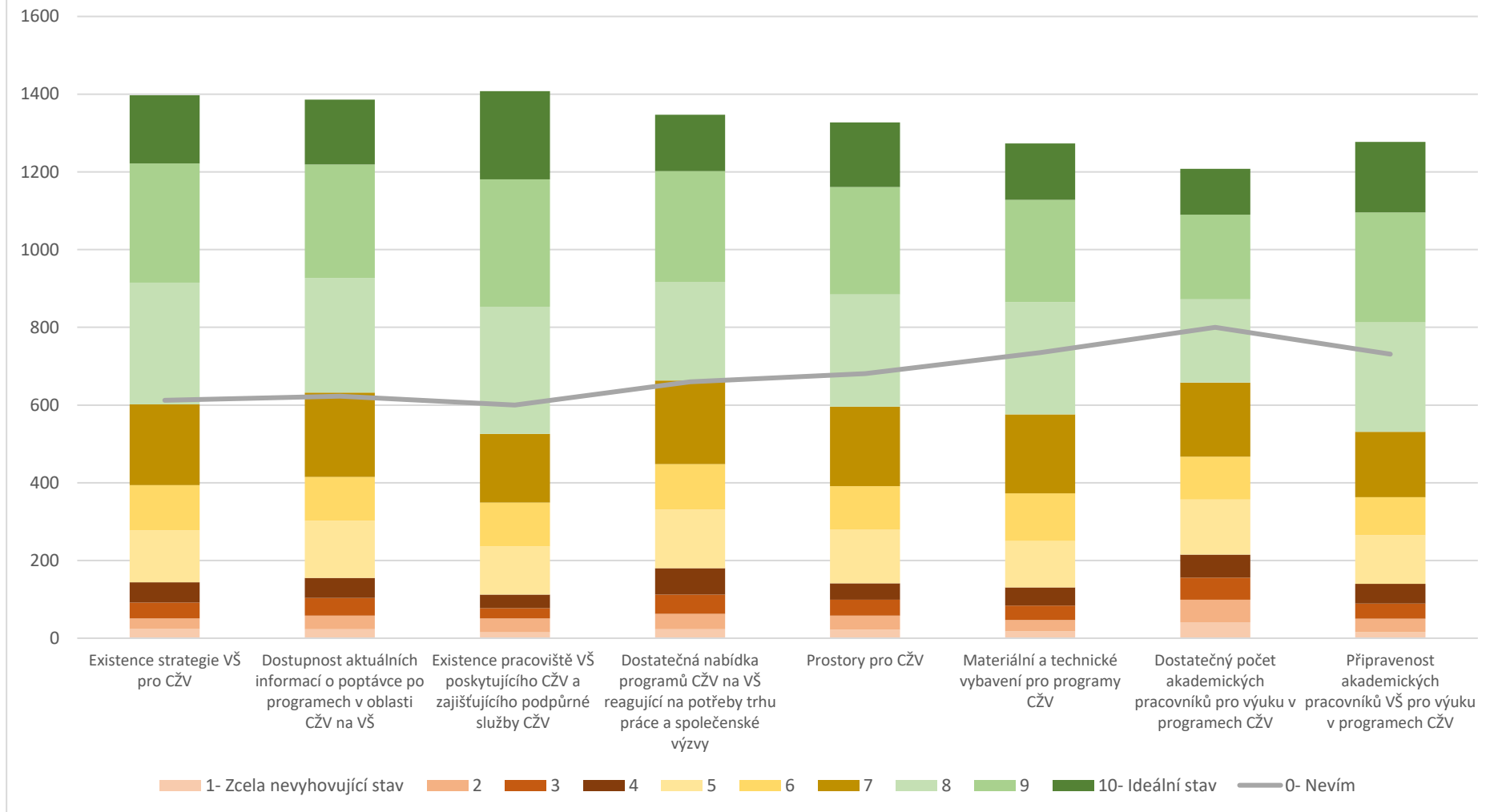
Z výše uvedeného grafu je patrné, že jednotlivé oblasti definované CŽV byly hodnoceny víceméně pozitivně, tj. ve škále 6-9. Nejlépe hodnocenou oblastí je existence pracoviště VŠ poskytujícího CŽV a zajišťujícího podpůrné služby CŽV a dále připravenost akademických pracovníků VŠ pro výuku v programech CŽV. Zřetelnější rezervy jsou spatřovány v oblasti dostatečného počtu akademiků pro výuku v programech CŽV.

Z doplňujících komentářů vyplývá, že se situace liší dle pracoviště. Na některých FVU je CŽV věnována vyšší pozornost, na některých nižší. Na rozdílné pojetí CŽV má vliv strategické řízení a prezentace celoživotního vzdělávání na VŠ. Odborná diskuze a rámec směřování CŽV v ČR je považován za nedostatečný. Zmiňovaným problémem byl i nedostatek finančních prostředků a akademiků, kteří by se CŽV věnovali.

Některými akademickými pracovníky je však CŽV naopak vnímáno jako excelentní (velká nabídka programů a jejich kvalita)

Kompletní data k tématu celoživotního vzdělávání na VŠ jsou dostupná v příloze tohoto dokumentu.

Celoživotní vzdělávání na VŠ

N=2009

VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ NA VŠ – SPECIFICKY NA FVU

PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ – KVALITA STUDIJNÍCH PROGRAMŮ

Cílem otázky bylo zhodnocení pregraduální přípravy budoucích učitelů, konkrétně kvality studijních programů dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

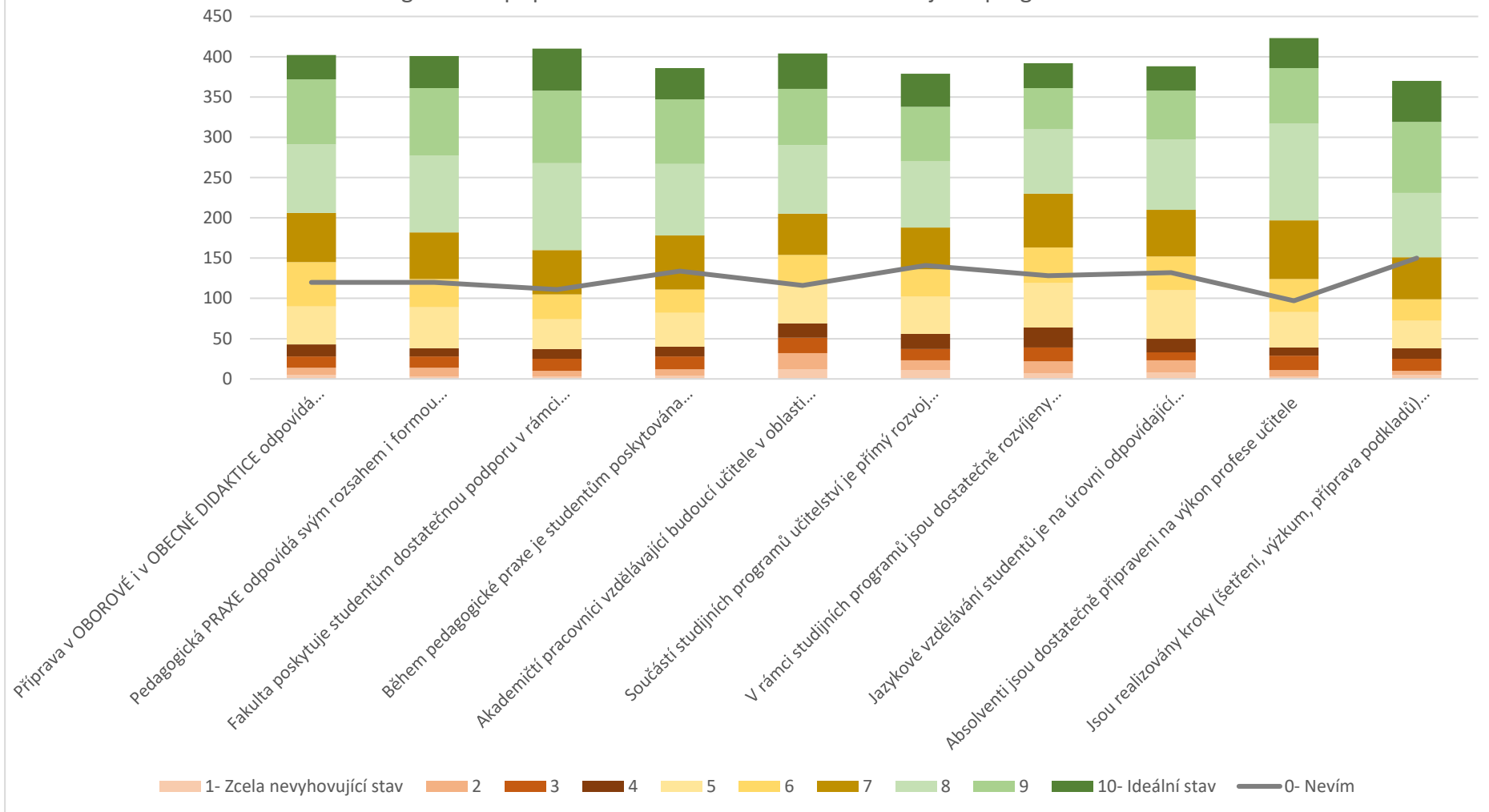
Podle akademiků je příprava a průběh pedagogické praxe kvalitní. Kvalita je dosahována reflexí praxí na reflektivních seminářích, hospitací vzdělavatelů z fakulty na praxích, poskytováním zpětné vazby studentům a propojením pedagogických praxí s didaktickými a pedagogicko-psychologickými předměty. Pedagogická praxe samotná dle jejich vyjádření odpovídá rozsahem i formou potřebám studentů včetně kontinuální práce se žáky/studenty a dostatečného rozvoje profesních kompetencí (včetně např. poznávání vzdělávacích potřeb žáků a jejich zohledňování ve výuce, managementu třídy, spolupráce pedagogů, atd.). Toto odráží i komentáře k oblastem, ve kterých někteří respondenti uvádějí, že již není nutné praxe prodlužovat, ale zaměřit se především na jejich kvalitu, efektivitu a dodatečnou reflexi a provázání získaných informací s výukou na VŠ. Někteří respondenti, byť se názor na toto občas liší, uvádějí dokonce, že praxe jsou časovým rozsahem nadsazené a neefektivní. Akademici se domnívají, že studium budoucí učitele na jejich profesi připraví víceméně dobře.

Z dotazovaných oblastí je nejhůře hodnocena oblast dostatečnosti rozvoje digitálních kompetencí v rámci studijních programů (didaktické využití ICT, vč. umělé inteligence, metody a formy distanční/blended (kombinované) výuky.). Příprava v oborové a obecné didaktice je také hodnocena spíše negativně. Dle akademiků tedy nejsou dostatečně zohledněny body vztahující se k této oblasti – vyučování od nejnižších ročníků v rámci samostatných předmětů, mimo rozvoj znalostí také dostatečný rozvoj dovedností a postojů, praktická interaktivní podoba výuky, propojení s reflektovanými pedagogickými praxemi a pedagogicko-psychologickou přípravou.

Odborná praxe pro studenty je nejvíce podporována využíváním speciálních metodických materiálů, dotazníků nebo formulářů pro zjištění sebe/reflexe praxí a vedením Portfolia praxe/Deníku praxe/Reflektivního deníku studentem.

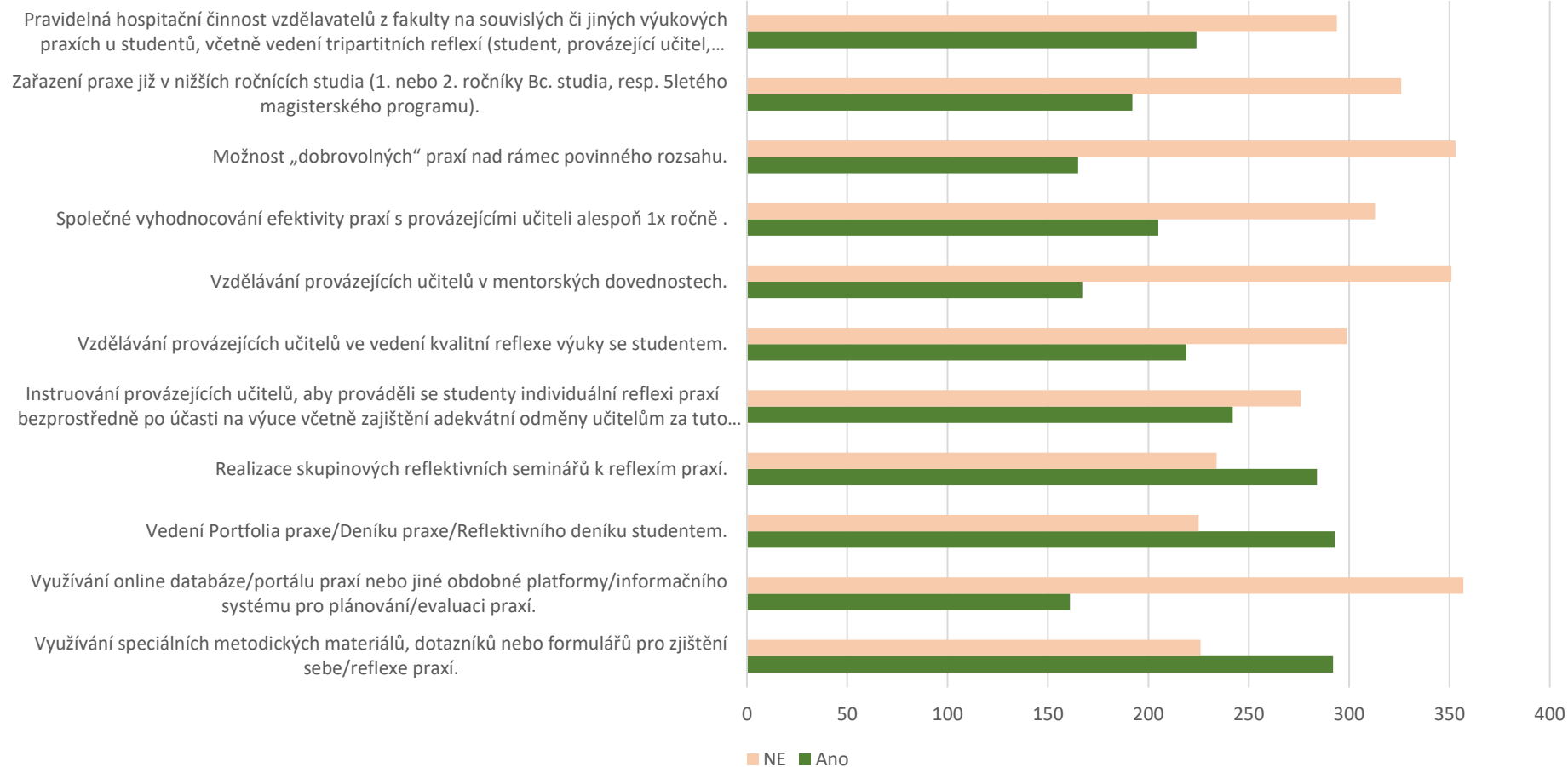
Respondentům v podpoře praxí chybí online databáze praxí nebo jiné obdobné platformy/informační systémy pro plánování/evaluaci praxí, což je v rámci komentářů také uvedené jako vítaná případná podpora ze strany MŠMT. Dále chybí možnost dobrovolných praxí nad rámec povinného rozsahu a vzdělávání provázejících učitelů v mentorských dovednostech je uváděno většinou jako nedostačující. U provázejících učitelů jsou nedostatkem nízké odměny za jejich práci. Komentáře k oblasti též zmiňují konzervativní profesory na VŠ neochotné se přizpůsobit novým trendům a potřebám. Je zdůrazňován též sklon k tomu, aby se nepřečeňovala obecná didaktika a praxe, ale též byl kladen důraz na oborovou didaktiku a obsah předmětu.

Pregraduální příprava budoucích učitelů – kvalita studijních programů

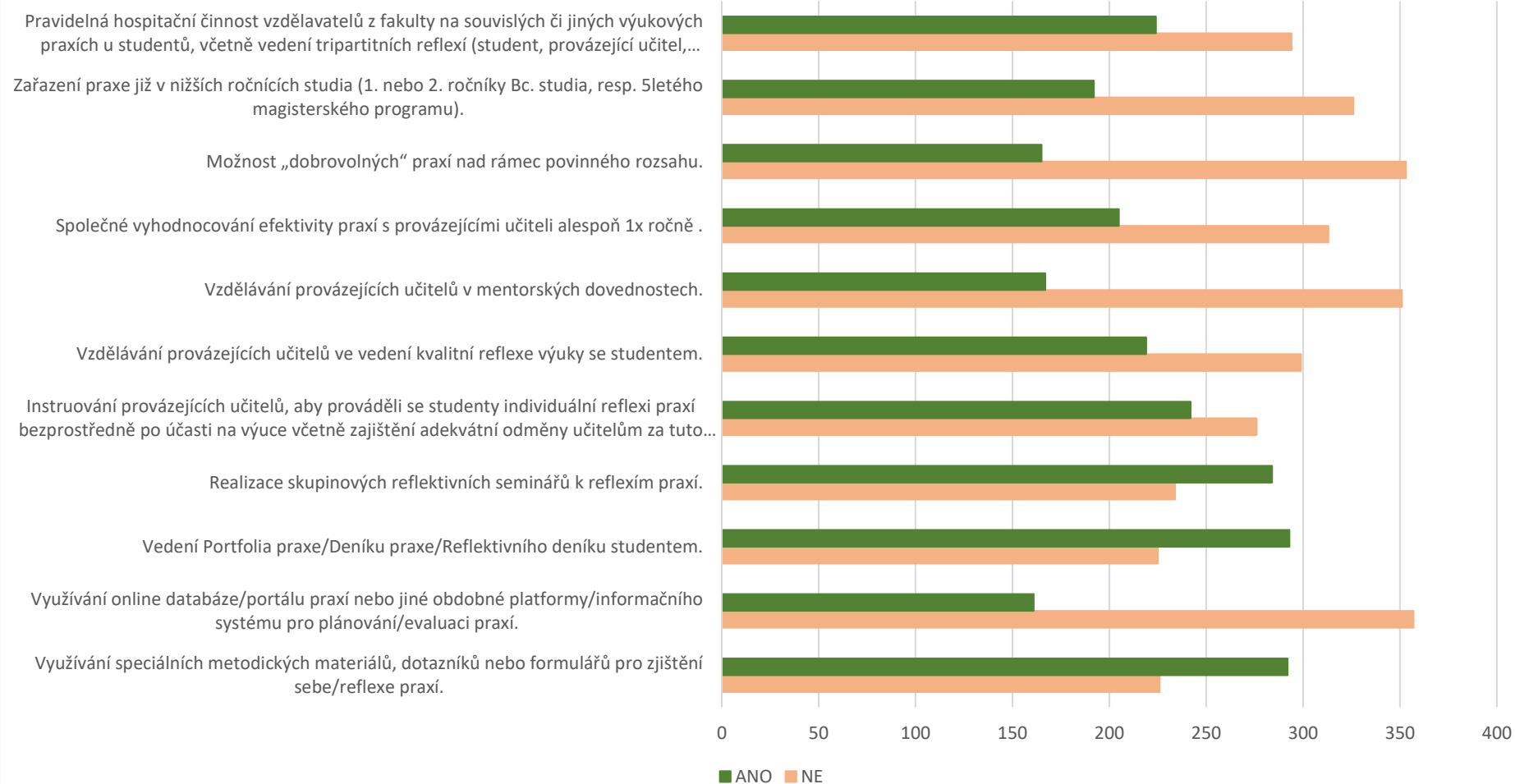
N=522

Jakým způsobem je odborná praxe pro studenty podporována:

N=522

Jakým způsobem je odborná praxe pro studenty podporována:

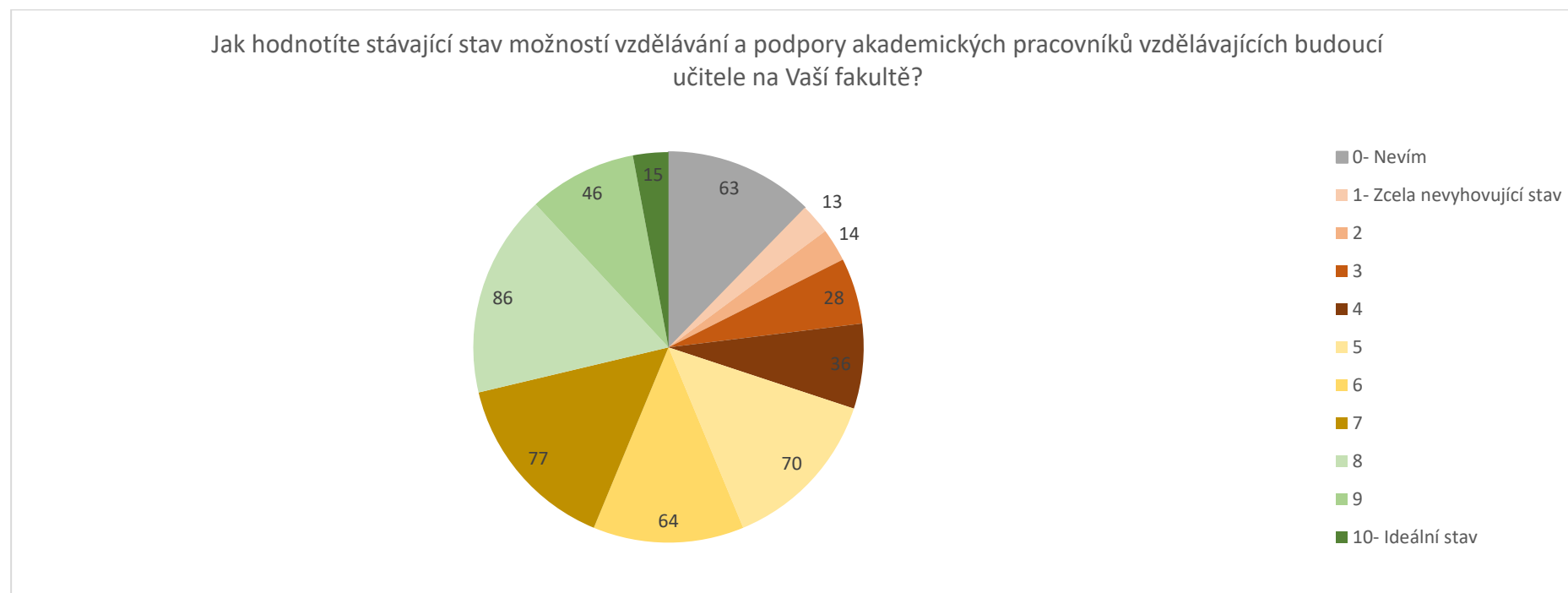

N=522, ANO= podporováno

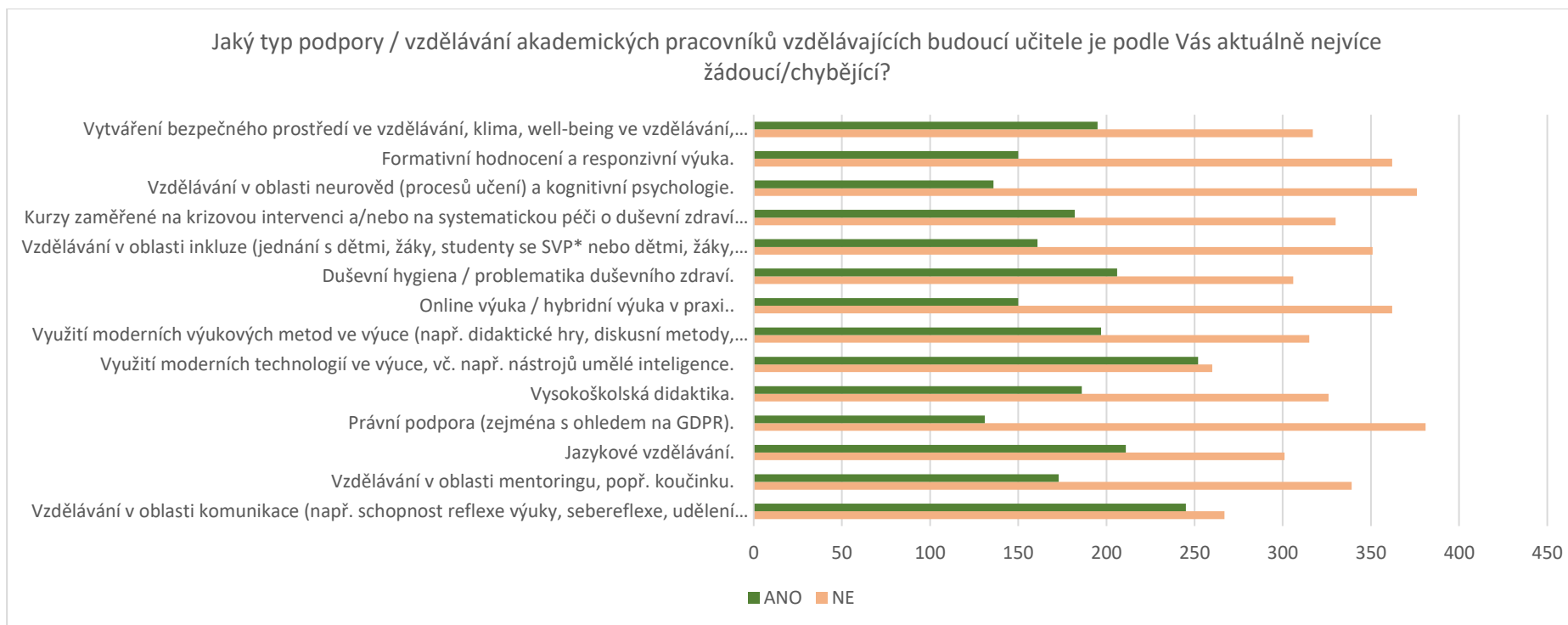
PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ VZDĚLÁVAJÍCÍCH BUDOUCÍ UČITELE A UČITELKY

Cílem otázky bylo zhodnocení současné podpory rozvoje a vzdělávání akademických pracovníků vzdělávající budoucí učitele a učitelky dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

Akademici hodnotí poskytovanou podporu pro svůj profesní rozvoj s možnostmi vzdělávání převážně pozitivně, tj. nejvýrazněji na škále 5 až 9. V doplňujících komentářích bylo zdůrazňováno, že se současná výuka budoucích učitelů orientuje více na to, jak učit. Význam odbornosti ve vyučovaném tématu slábne, nicméně nadále zůstává důležitý.

N=512

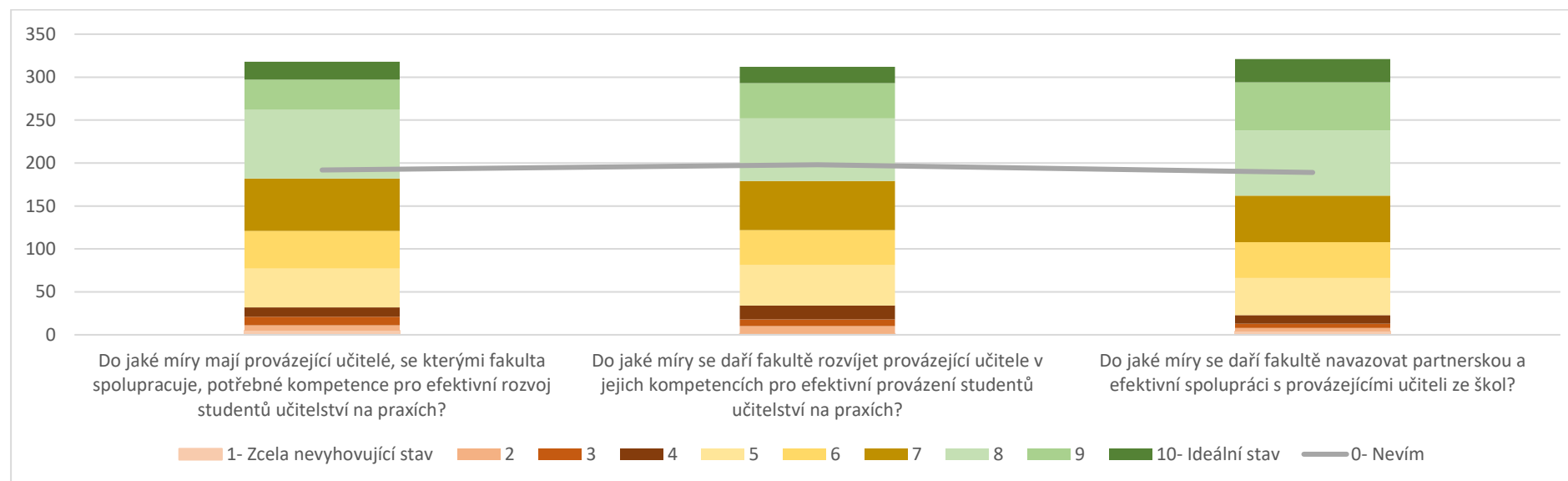

N=512, ANO= žádoucí, chybějící

Akademici postrádají nejvíce podporu v oblasti využití moderních technologií ve výuce včetně nástrojů umělé inteligence. Tento nedostatek je zřejmý i z předchozí hodnocené oblasti, která byla zaměřena na kvalitu studijních programů pro budoucí učitele a zároveň je zmiňován v doplňujících komentářích k této oblasti hodnocení. Dále velkému množství respondentů chybí vzdělávání v oblasti komunikace, která je důležitá pro reflexi výuky, sebereflexi či poskytnutí jakékoliv zpětné vazby. Jako nedostatečná byla hodnocena podpora k vytváření bezpečného prostředí ve vzdělávání (navození bezpečného a přátelského klima, well-being). Naopak nejméně chybějícím typem podpory je právní podpora zejm. v oblasti GDPR, následovaná potřebou vzdělávání se v oblasti neurověd a kognitivní psychologie a podporou pro on-line či hybridní výuku.

PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ PROVÁZEJÍCÍCH UČITELŮ

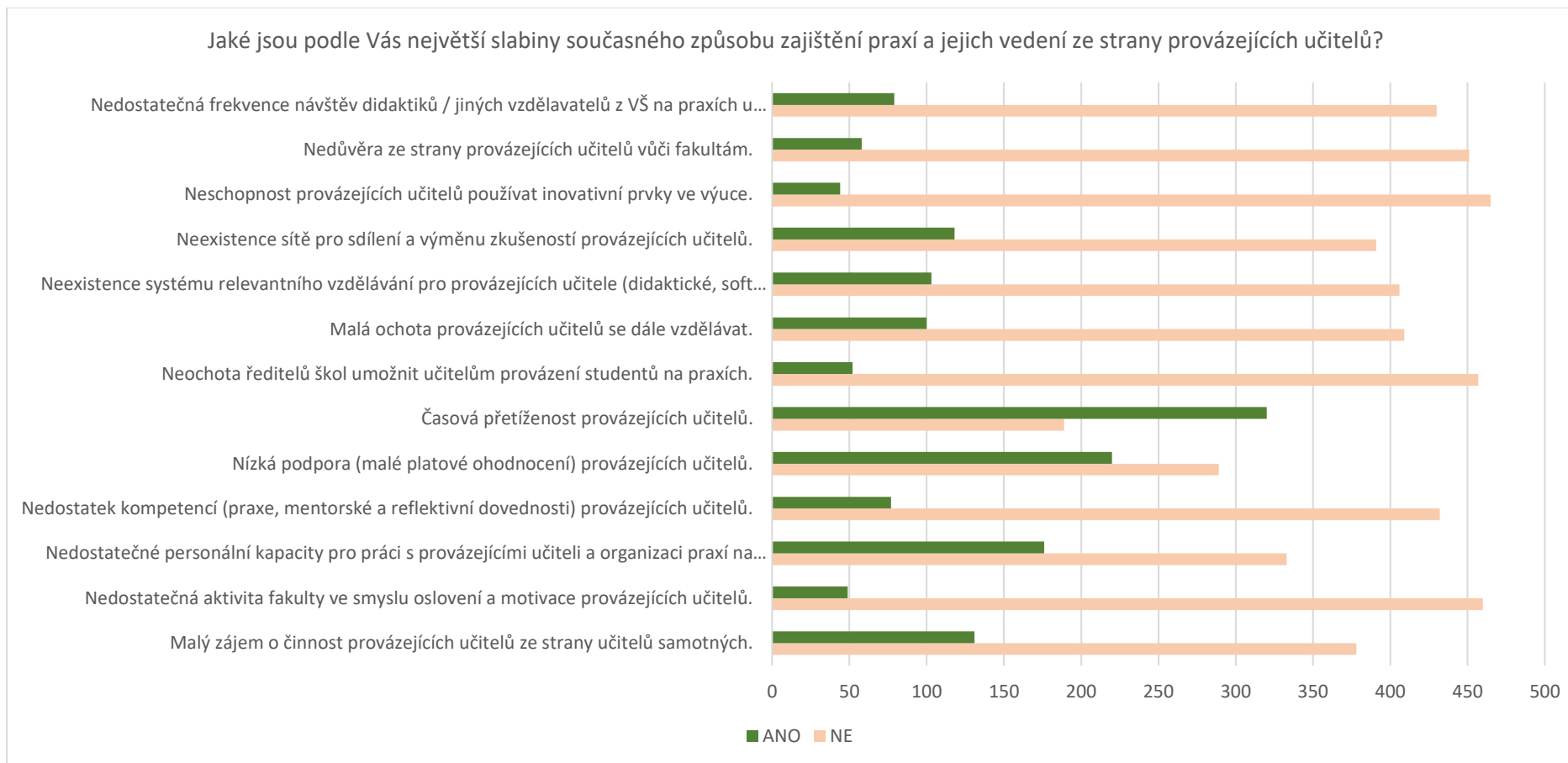
Cílem otázky bylo zhodnocení současné podpory rozvoje a vzdělávání provázejících učitelů dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

N=510

Dle akademiků disponují provázející učitelé potřebnými kompetencemi pro efektivní rozvoj studentů při praxích a zároveň se domnívají, že se daří tyto kompetence u provázejících učitelů dále rozvíjet. Spolupráce fakult a partnerských škol, na kterých je praxe realizována, je považována za efektivní. Největší slabinou současného způsobu zajištění praxí a jejich vedení ze strany provázejících učitelů je jednoznačně časová přetíženost provázejících učitelů a jejich malé platové ohodnocení. Nedostatečné personální kapacity pro práci s provázejícími učiteli a organizaci praxí na straně fakulty jsou také vnímány jako výrazná slabina tohoto systému, v některých případech je za slabinu označena i nejasná role provázejícího učitele, tj. role není systémově stanovena, každý provázející učitel k ní přistupuje jinak a existují obrovské rozdíly v kvalitě.

Komentáře k této oblasti kopírují v podstatě to, co je viditelné z grafu. Malé finanční ohodnocení a přetíženost provázejících učitelů je výrazným problémem. Navíc je uváděna absence systémového řešení práce provázejících učitelů, tj. každá škola si realizuje „po svém“. Jedno z doporučení je zavést hodnocení provázejících učitelů na úrovni fakulty. Někteří provázející učitelé jsou dobří, kompetentní, jiní méně. Pohled na školení provázejících učitelů se různí a závisí na jejich kompetencích.

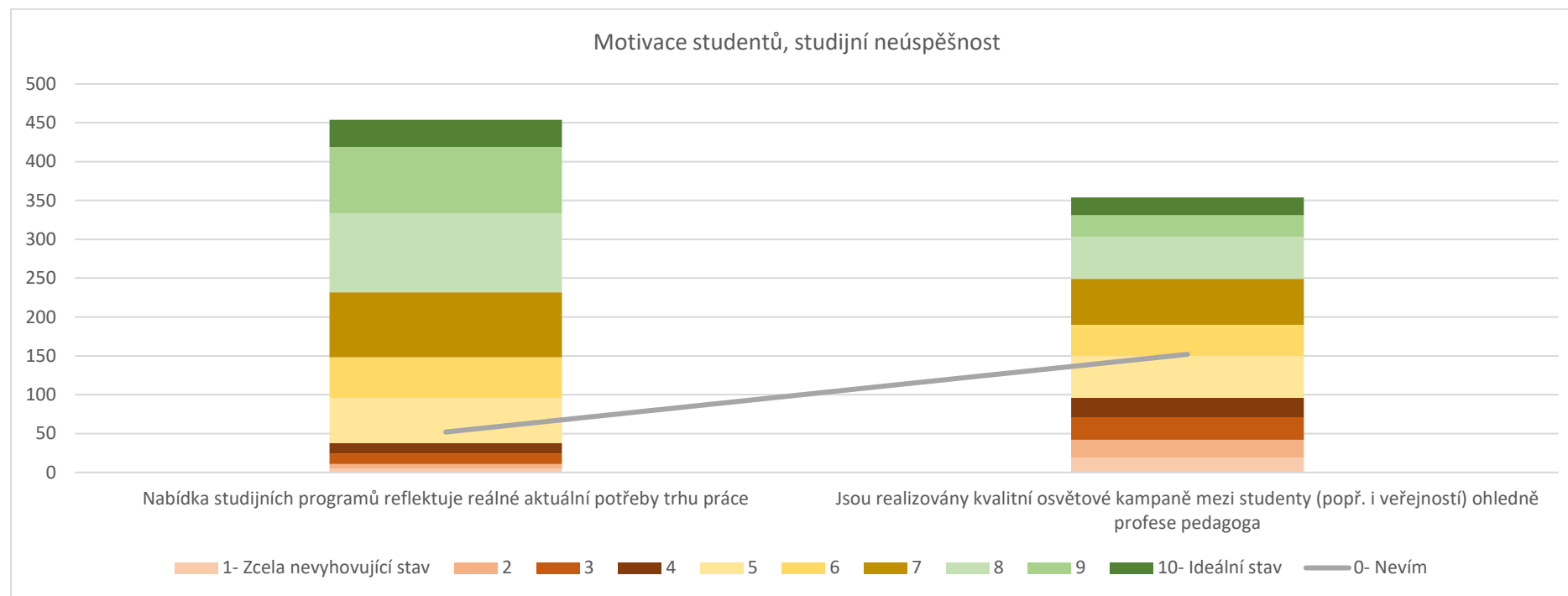

N=510, Ano=slabina

MOTIVACE STUDENTŮ, STUDIJNI NEÚSPĚŠNOST

Cílem otázky bylo zhodnocení oblasti motivace studentů a studijní neúspěšnosti dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

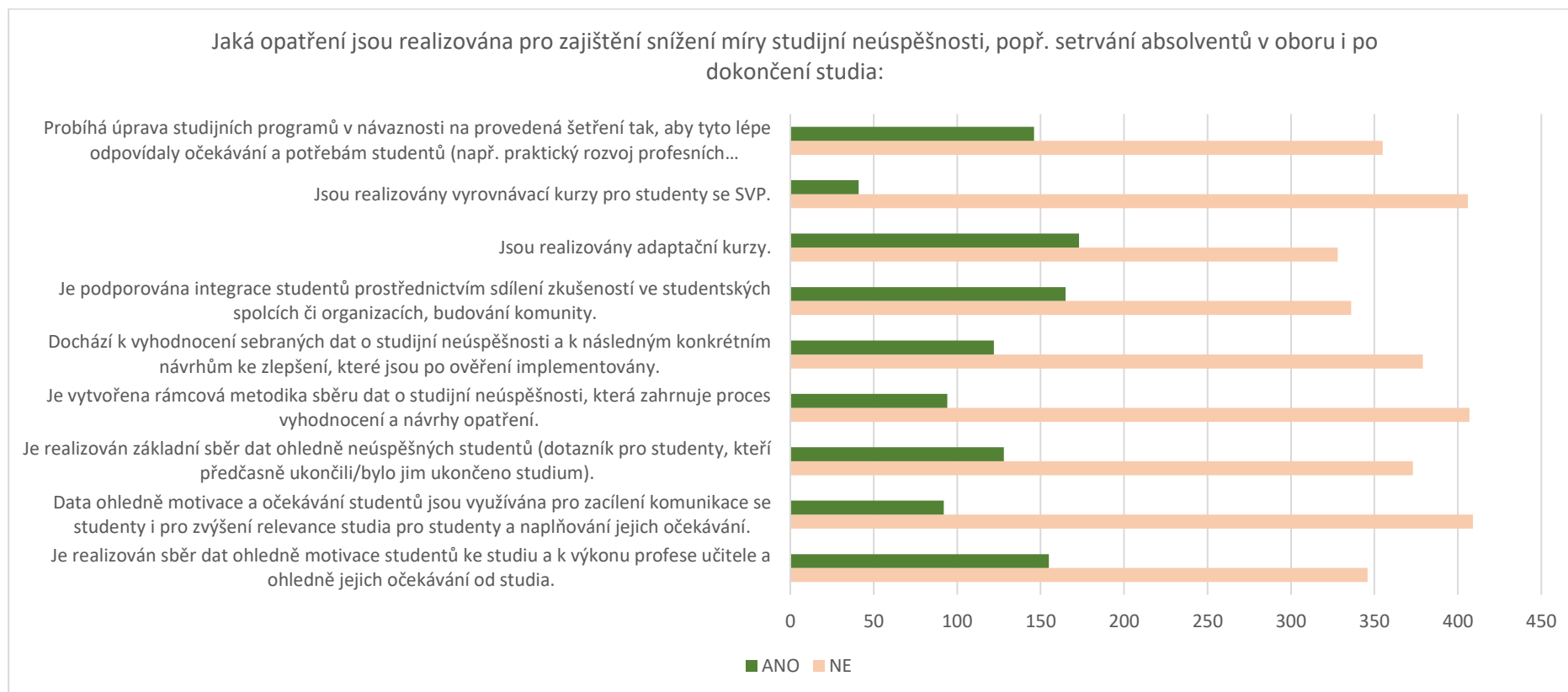
Pozitivně je hodnocena nabídka studijních programů, které reflektují aktuální potřeby trhu práce. Spíše negativně je naopak hodnocena existence kvalitních osvětových kampaní mezi studenty (i veřejností) o profesi pedagoga.

N=506

Nejčastěji realizovaná opatření (v rámci kladných hodnocení respondentů) pro zajištění snížení míry studijní neúspěšnosti jsou dle respondentů vyrovnávací kurzy a také sběr dat ohledně motivace studentů. Dobře je také hodnocena integrace studentů pomocí sdílení zkušeností ve studentských spolcích. Naopak vyrovnávací kurzy pro studenty se SVP dle respondentů nejsou příliš realizovány. Nicméně z pohledu celkových odpovědí uvedená opatření nejsou příliš realizována.

Z komentářů k této oblasti vyplývá, že profesi pedagoga chybí prestiž a dostatečné platové ohodnocení. Podpora slabších studentů je v systému vzdělávání kontraproduktivní, vzdělávat se mají kvalitní studenti, kteří tuto kvalitu budou předávat dále v rámci své profese.

N=506

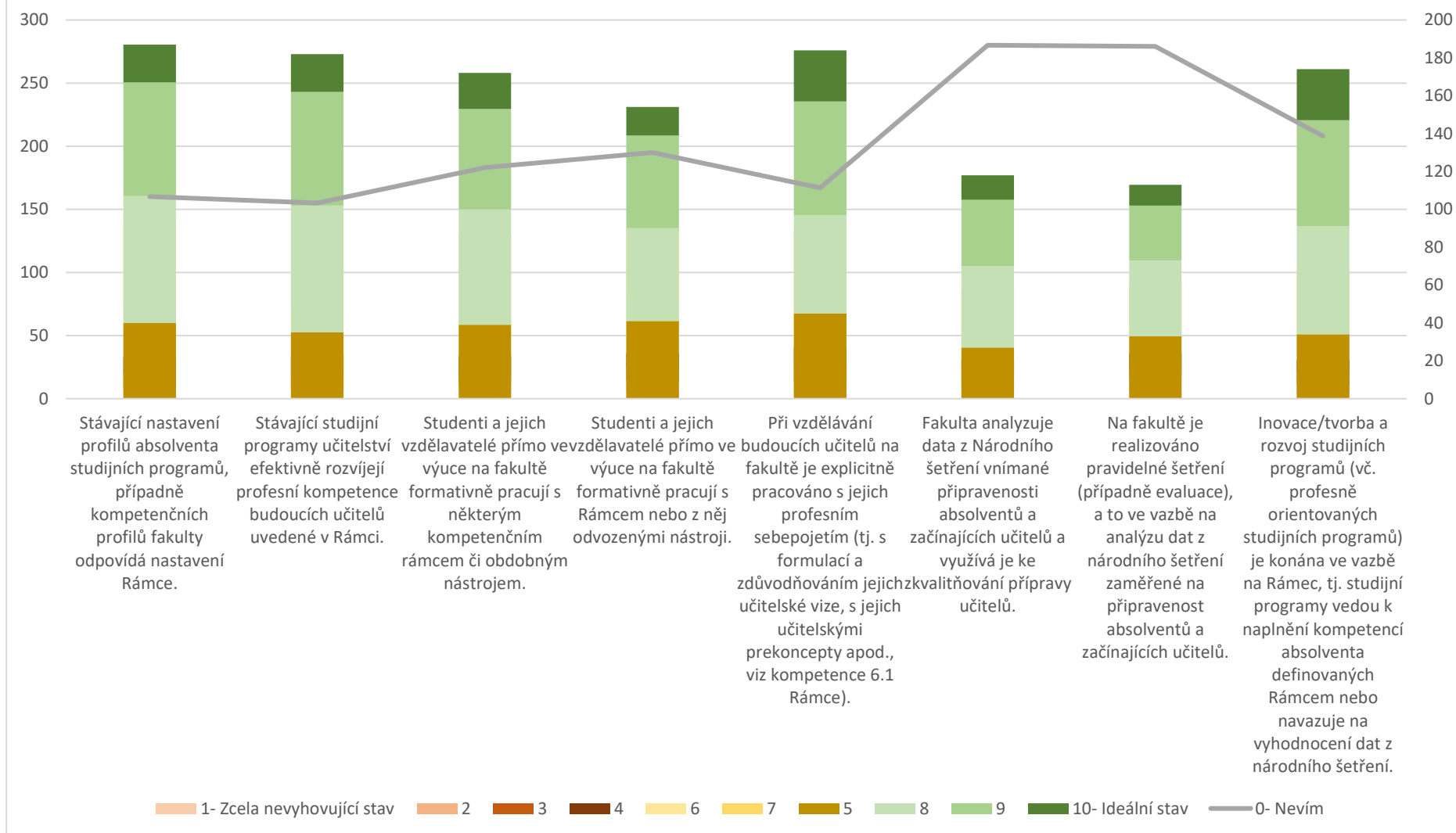
JEDNOTNÁ VIZE SYSTÉMU – KOMPETENČNÍ RÁMEC ABSOLVENTA/ABSOLVENTKY UČITELSTVÍ (DÁLE JEN „RÁMEC“)

Cílem otázky bylo zhodnocení oblasti Kompetenčního rámce absolventa/absolventky učitelství dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/kompetencni-ramec-absolventa-ucitelstvi>

Kompetenční rámec absolventa/absolventky učitelství určený oblastmi uvedenými v grafu je hodnocen velmi pozitivně. Nicméně, jak je patrné z komentářů, je předčasné hodnocení začlenění „Rámce absolventa“ do studijních programů vzhledem k tomu, že se jedná o čerstvou novinku. Chybí speciálně-pedagogický základ, nicméně základní principy Rámce jsou respektovány dlouhodobě.

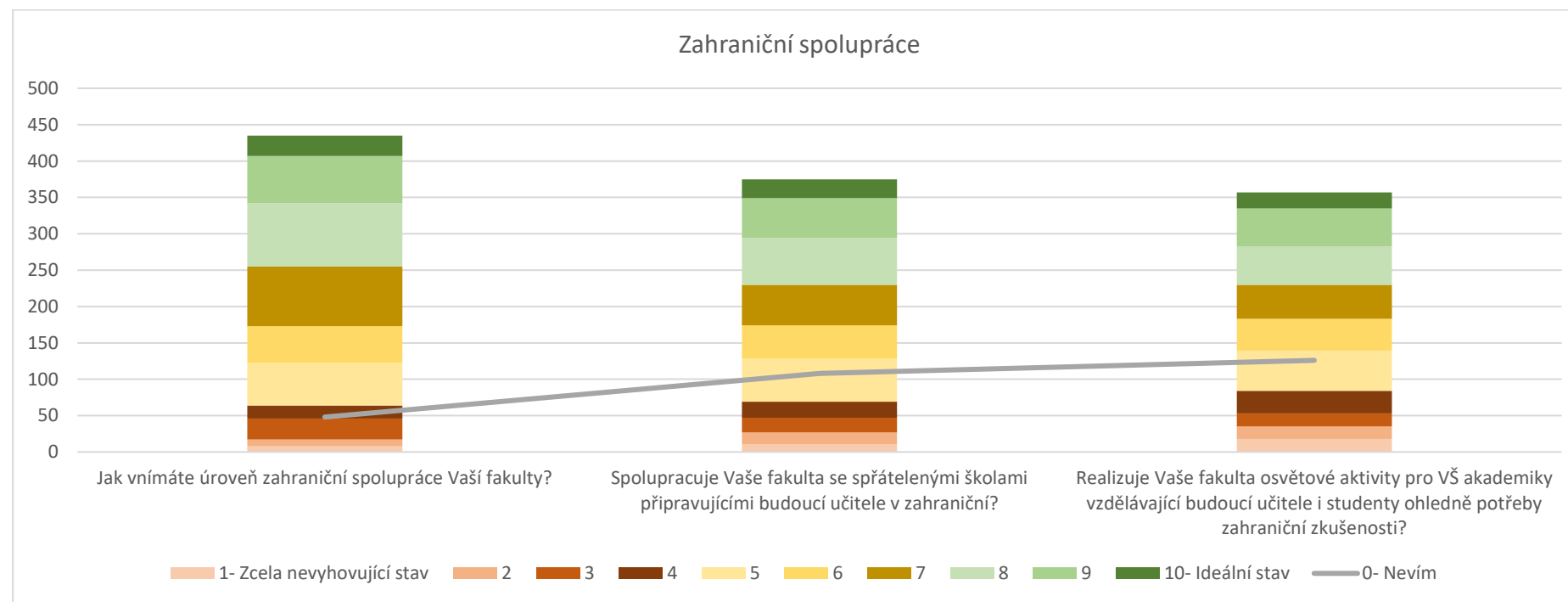
Jednotná vize systému – Kompetenční rámec absolventa/absolventky učitelství

N=485

ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Cílem otázky bylo zhodnocení oblasti zahraniční spolupráce dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

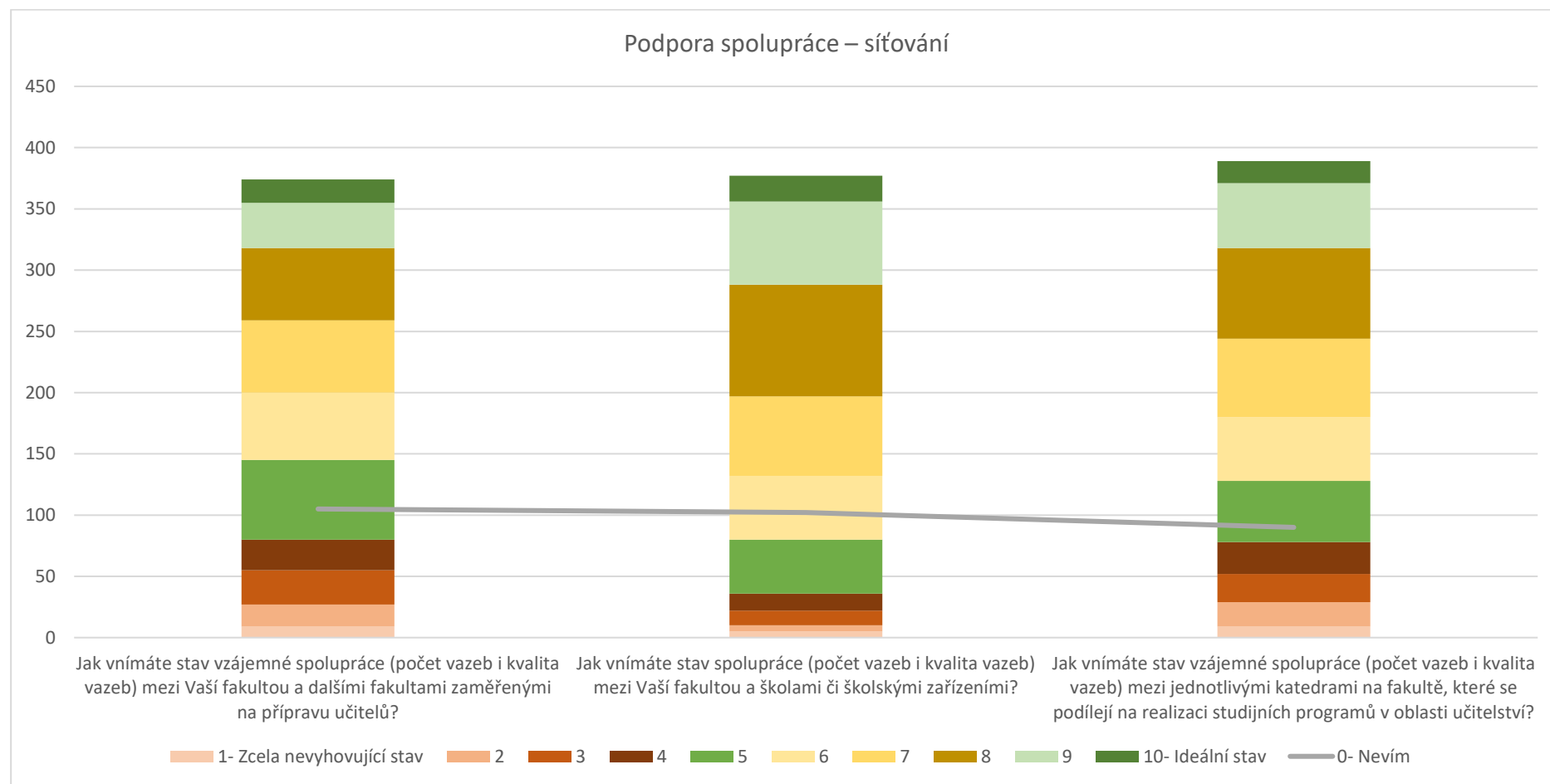

N=483

Úroveň zahraniční spolupráce je akademiky vnímána velmi pozitivně, stejně jako spolupráce fakult se spřátelenými školami připravujícími budoucí učitele v zahraničí a osvětovými aktivitami ohledně potřeby zahraniční spolupráce v této oblasti. V textových komentářích se častěji objevují poznámky o neefektivitě zahraniční spolupráce (př. zbytečné konference) či dvojí metr pro studenty, tj. jedni jsou podporováni, jiní ne.

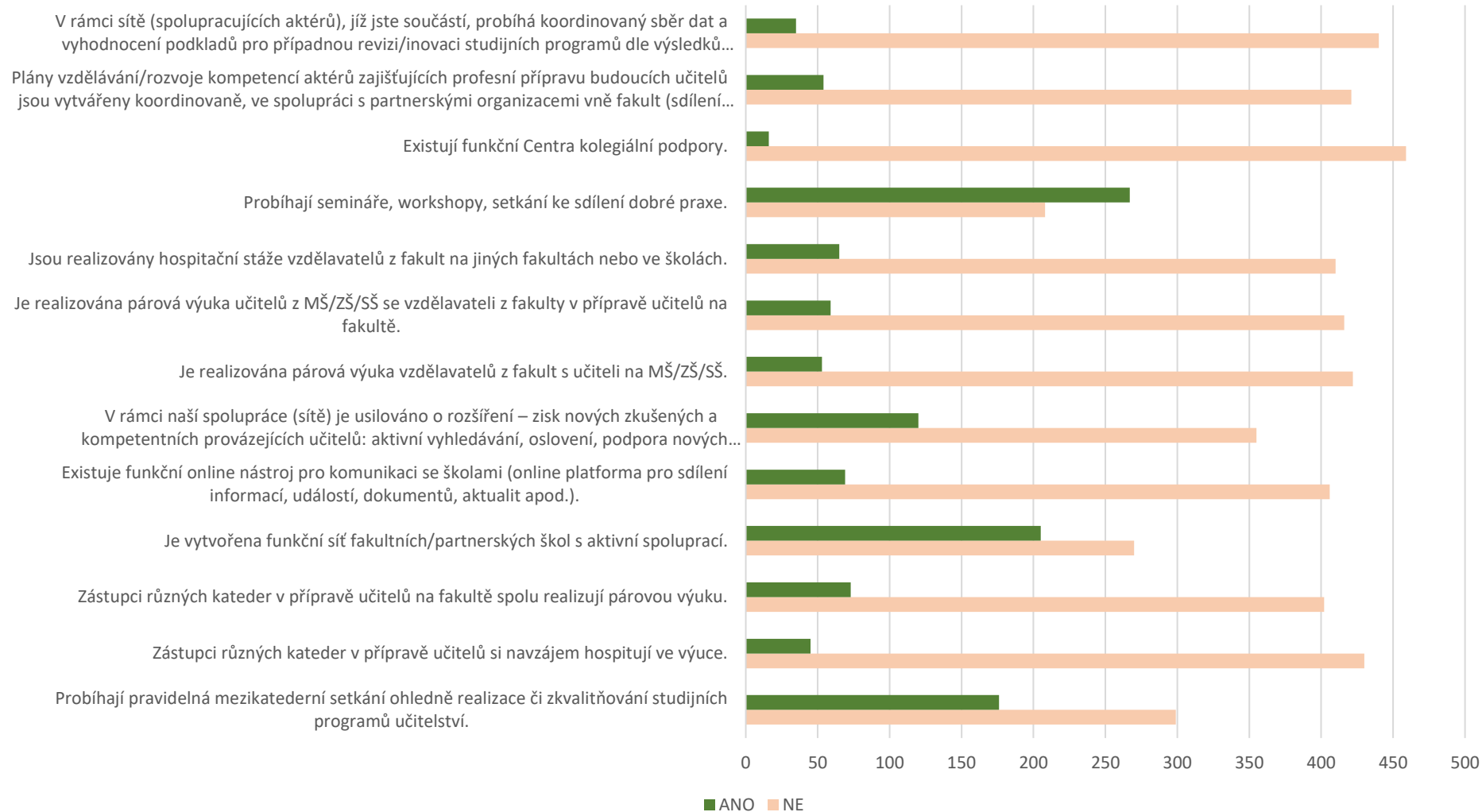
PODPORA SPOLUPRÁCE – SÍŤOVÁNÍ

Cílem otázky bylo zhodnocení oblasti podpory spolupráce-síťování dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

N=479

Jakým způsobem jsou aktuálně spolupráce či síťování na Vaší fakultě realizovány?

N=579

Spolupráce mezi fakultami a školami či školskými zařízeními je akademiky vnímána nepříliš pozitivně stejně jako ostatní typy spolupráce, tj. mezi jednotlivými katedrami a fakultami. Pozitivně je hodnocena realizace formou sdílení dobré praxe, workshopů a seminářů. Ostatní nabízené formy realizace síťování jsou hodnoceny negativně, tj. většina respondentů zaškrtnla ne. Zřetelná je absence funkčních center kolegiální podpory či koordinovaného sběru dat a vyhodnocování podkladů pro případnou úpravu/inovaci studijních programů.

Z komentářů k této oblasti je zřejmé, že tandemová výuka se stává běžnou součástí praxe a je dále rozvíjena. Kritizována je spolupráce a komunikace mezi katedrami a fakultami. Spolupráce probíhá jen na úrovni vedení fakult, ale spolupráce kateder a akademických pracovníků dle komentářů výrazně omezená.

INKLUZE

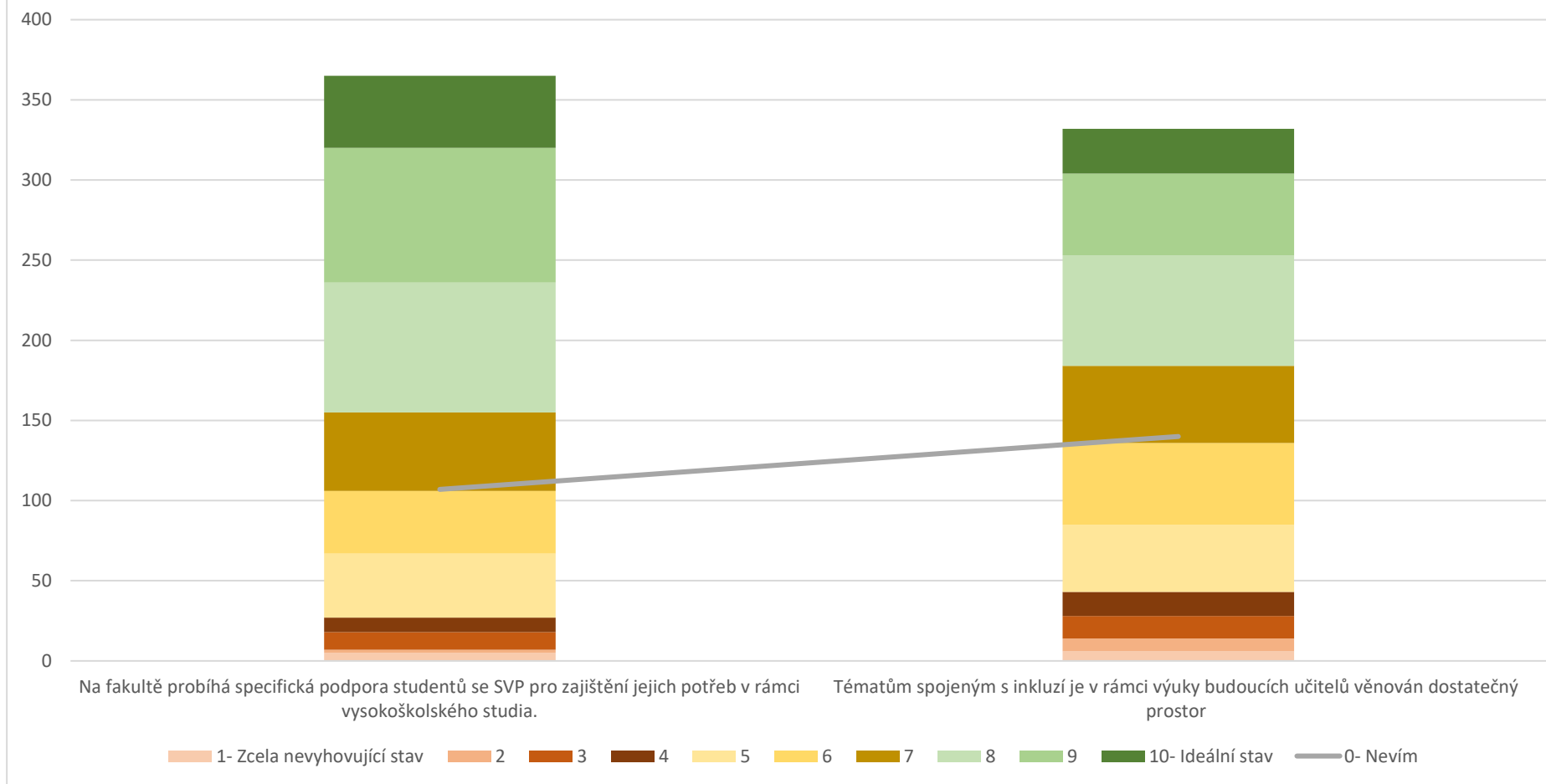
Cílem otázky bylo zhodnocení inkluze dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

Dle akademiků probíhá na fakultách specifická podpora studentů se SP pro zajištění jejich potřeb v rámci vysokoškolského studia. Tématům spojeným s inkluzí je věnována menší pozornost, nicméně hodnocení je vesměs také pozitivní (téma je integrováno do mnoha předmětů a existují také specificky zaměřené předměty, absolventi získávají prakticky uplatnitelné kompetence v oblasti práce s heterogenní třídou, poznávání vzdělávacích potřeb žáků, diferenciacie výuky, spolupráce s poradenskými pracovišti).

Akademičtí pracovníci u všech uvedených možností k obsahu výuky zaměřené na problematiku inkluze uvedli odpověď NE, tj. v převážné většině podpora inkluze v obsahu výuky není dle jejich názoru ukotvená. V případě, že je oblast ve výuce obsažena, pak jde především o poznávání vzdělávacích potřeb žáků (pedagogická diagnostika) a práci s heterogenním kolektivem. Naopak nejméně je zastoupeno sociálně-emoční učení, pozitivní podpora chování (PBIS).

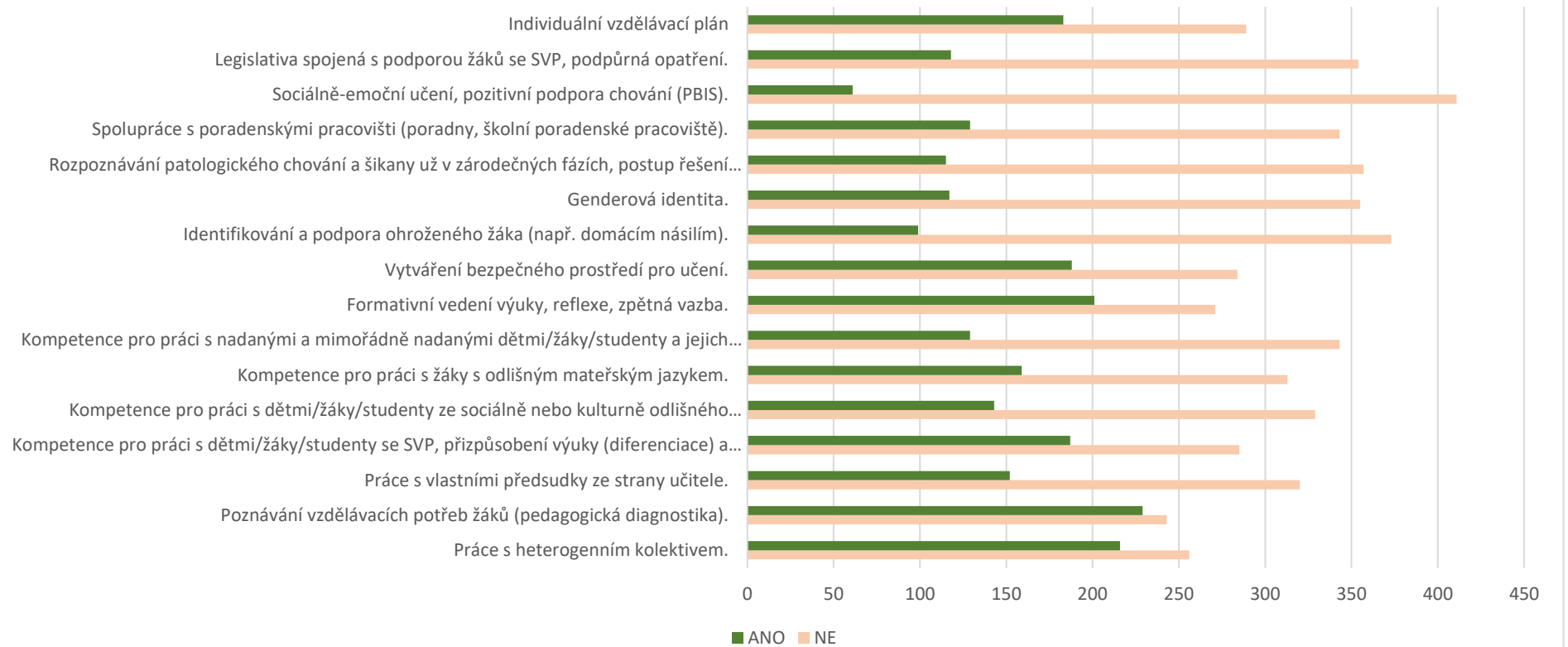
Téma inkluze je v určité míře součástí pedagogicko-psychologického základu. V rámci předmětů jde často o povinně-volitelné či volitelné předměty. Jak dále vyplývá z komentářů, téma inkluze je nepřehledné, pro udržitelnost by bylo vhodné lepší ukotvení tohoto tématu.

Inkluze

N=482

Obsahem výuky zaměřené na problematiku INKLUZE jsou níže uvedená témata:

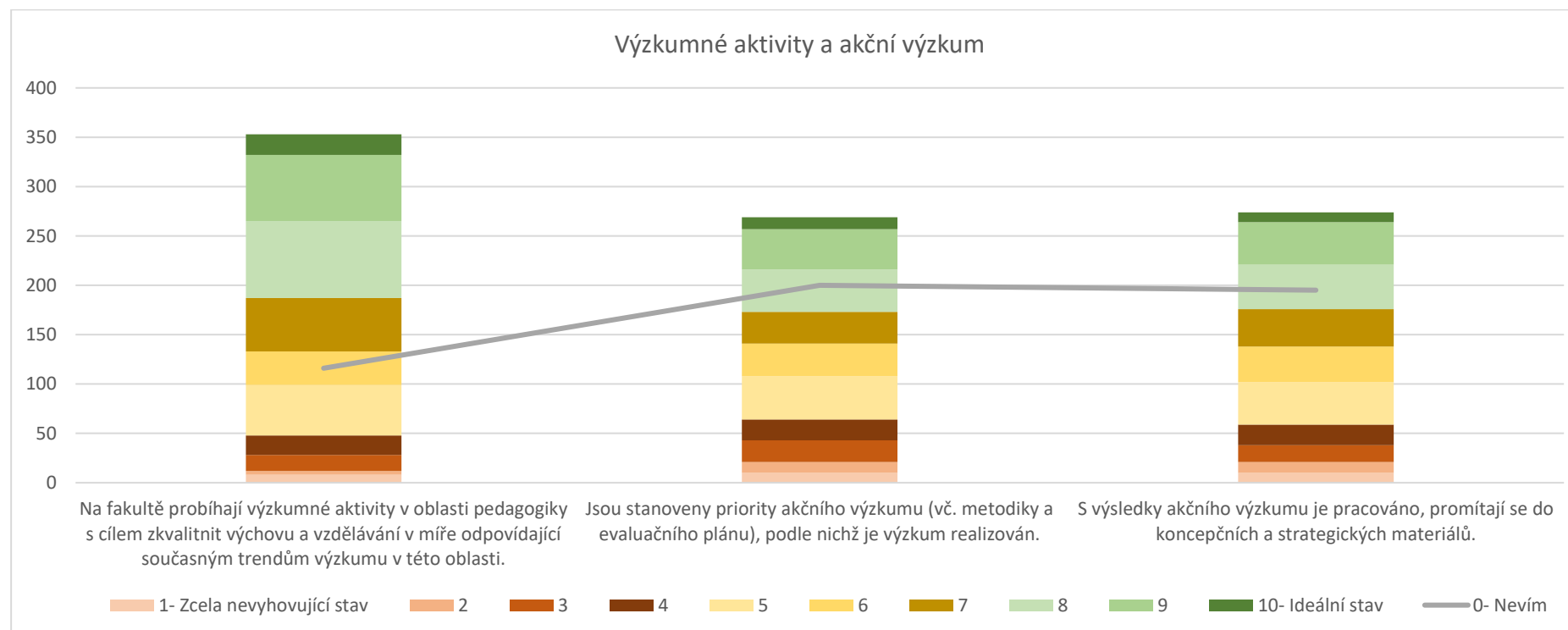

N=482

VÝZKUMNÉ AKTIVITY A AKČNÍ VÝZKUM

Cílem otázky bylo zhodnocení výzkumných aktivit a akčního výzkumu dle pohledu jednotlivých akademických pracovníků.

Na fakultě dle akademiků probíhají výzkumné aktivity v oblasti pedagogiky s cílem zkvalitnit výchovu a vzdělávání v míře odpovídající současným trendům výzkumu v této oblasti. O něco hůře, byť také veskrze pozitivně, je hodnoceno stanovení priorit akčního výzkumu v tom smyslu, že je s nimi pracováno a promítají se do koncepčních materiálů. Dle komentářů je u nás pedagogický výzkum podceňován a často nerealizován především z nedostatku financí. Výzkum není příliš podporován.

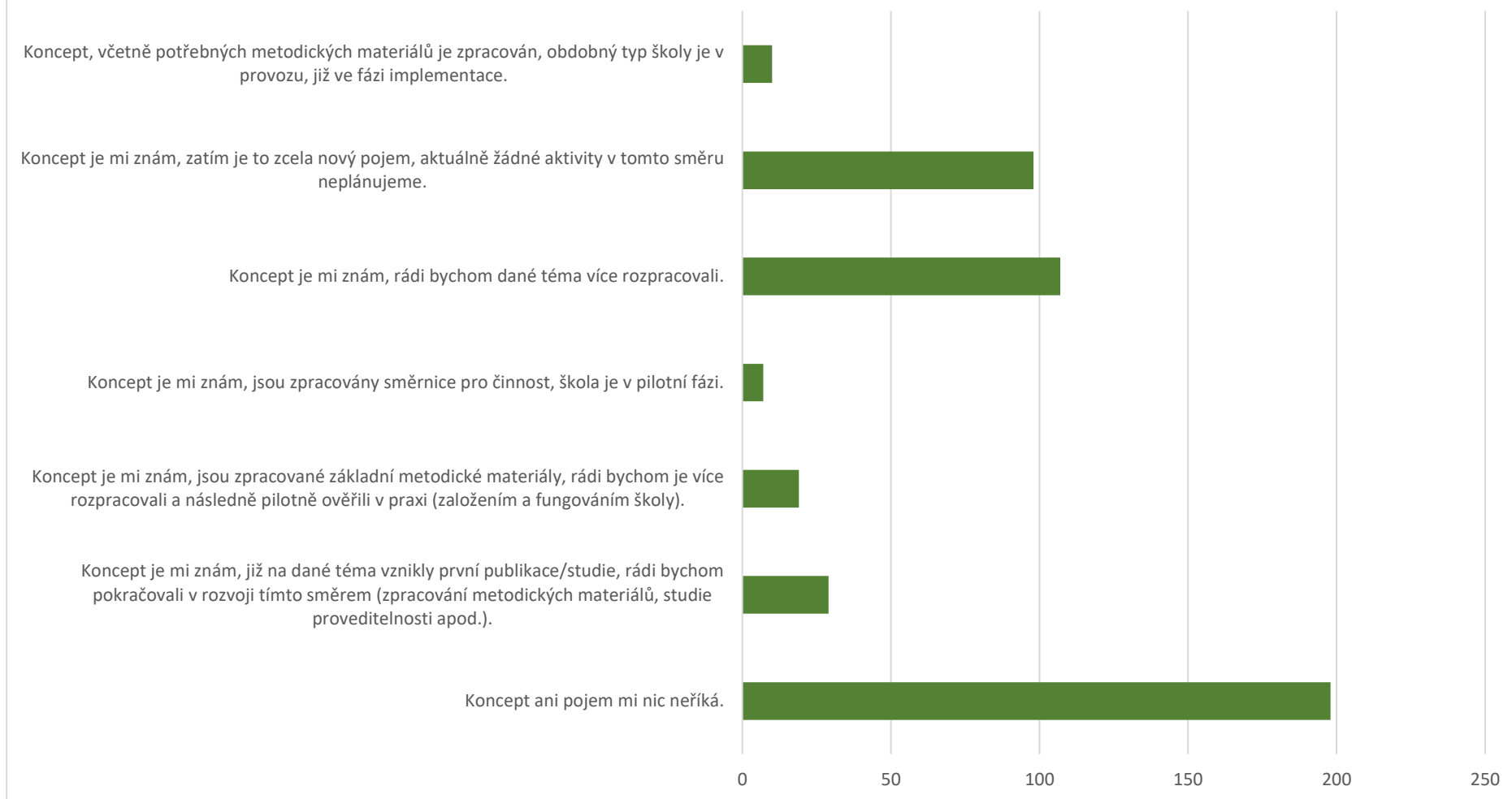
N=469

KONCEPT KLINICKÝCH ŠKOL

Klinická škola (KŠ) je modelovou mateřskou, základní nebo střední školou, jejíž kurikulum vychází ze současných poznatků pedagogicko-psychologického a didaktického výzkumu. Zřizovatelem KŠ je VŠ připravující učitele, která ji zřizuje v souladu s platnou legislativou. VŠ může zřídit KŠ podle platné legislativy spolu s dalšími zřizovateli, například formou školské právnické osoby. VŠ připravující učitele má podstatný vliv na fungování KŠ, zejména má pravomoc jmenovat a odvolávat statutární orgán školy, ředitele školy, pokud není statutárním orgánem, případně radu školské právnické osoby. Socio-demograficky není KŠ výběrovou školou, tj. skladbou žáků a vzdělávacím obsahem je školou hlavního vzdělávacího proudu (možnost realizovat přijímací řízení v případě střední školy tím není dotčena). Je školou, kde se vedle výuky žáků významně realizují reflektované pedagogické praxe studentů učitelství fakult připravujících učitele dané VŠ, dále se přitom ověřuje systém fungování těchto praxí v celkovém provozu školy, který se stává inspirací pro FŠ i další spolupracující školy, kde probíhají praxe studentů učitelství. Na KŠ probíhá rovněž pedagogicko-psychologický a didaktický výzkum, pilotování inovací ve výuce. Je koncepčně, personálně a organizačně propojena s fakultami připravujícími učitele zřizující VŠ. Je žádoucí, aby provázející učitelé KŠ a vysokoškolští vzdělavatelé budoucích učitelů souběžně působili na KŠ i na fakultě, a tak se podíleli na propojování teoretické a praktické složky přípravy studentů učitelství na dané fakultě. Vedení KŠ a představitelé jejího zřizovatele (VŠ připravující učitele) se pravidelně setkávají k výměně informací, zkušeností a utváření společné vize a k reflexi spolupráce.¹

Názory na koncept klinických (laboratorních škol) se velice liší. Někteří akademičtí pracovníci jej považují za dobrý, někteří naopak za špatný a nerealizovatelný. Celkový postoj v rámci odpovědí i komentářů lze však požadovat spíše za negativní. Koncept je nerealizovatelný, neodpovídá heterogenitě škol, má nedostatky „laboratorního prostředí“ a jako vhodnější a funkčnější vidí někteří respondenti jednotný systém vzdělávání.

Jakým způsobem se stavíte ke konceptu klinických (laboratorních) škol a možnosti vytvoření pedagogické koncepce či studie proveditelnosti k tomuto typu školy?

N=468

Všechny hodnocené oblasti mají textové komentáře akademiků uvedeny v přílohách. K níže uvedeným odpovědím byly v rámci dotazníkového šetření uvedeny komentáře, které svým obsahem dokreslují postoj akademiků FVU ke Konceptu klinických škol. Důvodem uvedení konkrétních komentářů u této hodnocené oblasti je vysoký podíl neznalosti konceptu mezi akademiky FVU a jejich ambivalentní postoj k němu.

<i>Komentáře k části Koncept klinických (laboratorních) škol:</i>
<i>Pojem jsem neznal, podle rychlého čtení jde o zajímavý koncept, v Česku zcela neuskutečnitelný. V ČR je vrcholem vzdělávání memorizace telefonních seznamů. Hlavním úkolem české školy je "příprava na přijímačky". Jakékoliv samostatné myšlení nebo poznávání je zakázáno a zadupáváno v zárodku. Tak to chtějí školy, rodiče i širší veřejnost. (učitelé a ředitelé škol často ani neznají význam pojmu vzdělání a často si pod tím představují pana doktora, který z paměti vyjmenovává svaly a nervy v lidském těle)</i>
<i>Chybí mi odpověď, koncept je mi znám a zásadně s ním nesouhlasím.</i>
<i>Univerzita má jednu takovou přidruženou školu.</i>
<i>Otázky nevhodně položeny. Koncept je mi znám, není pro mě nový, ale s konceptem nesouhlasím a nepodporuji tedy jakoukoli snahu pro klinickou (laboratorní) školy. Otázky této části jsou tendenční. Navádějí pouze ke kladnému vyjádření se. (Negativní smýšlení je spojené pouze s "pojem/koncept" neznám.)</i>
<i>Koncept Laboratorní - klinické školy neodpovídá cílům praxe, které směřují k seznámení s heterogenním prostředím různých fakultních škol (sídlíštních, malotřídek, soukromých, s alternativním ŠVP....)</i>
<i>Chybí mi tam odpověď typu "koncept je mi znám a považuji jej za špatný"</i>
<i>Idea je skvělá ale regionální VŠ si to z finančních důvodů nemůže dovolit.</i>
<i>Předcházející položka je sugestivní. Ani jedna z odpovědí nebyla pro mě relevantní.</i>
<i>O vzniku klinické školy jednáme s hl.m. Prahou.</i>
<i>Fakulta uvažuje o naplnění výzvy v projektu OP JAK a zpracuje požadované dokumenty a strategie v rámci studie vzniku klinické školy.</i>

<i>V předchozí části chybí možnost "Koncept je mi znám – rozpracování neplánujeme, protože koncept klinické školy nepovažujeme za proveditelný a vhodný"</i>
<i>Netuším, co by to mělo znamenat a zda je to zde využitelné</i>
<i>Nejde o nový pojem, ale některé zahraniční studie ukazují, že vzdělávání v klinických školách má někdy nedostatky "laboratorního prostředí", neodpovídá realitě.</i>
<i>Moje vybraná odpověď nekoresponduje s obsahem, koncept je mi znám, plánujeme se zapojit do plánované studii v rámci projektu OP JAK, ale osobně si myslím, že to není kýžená cesta.</i>
<i>Koncept znám, ale například podmínky v OP JAK Učitelé, učitelky byl na naše podmínky neaplikovatelný, Hodně svázaný, nejsou možné mezikroky</i>
<i>Koncept rámcově znám, situaci na naší fakultě ne, protože působím na pracovišti, které není zaměřeno na přípravu učitelů a učitelek.</i>
<i>Komentář k dotazníku: Bohužel mám pochybnosti o kvalitě dat, která je možno tímto nástrojem získat. Dotazník se ptá na věci, které akademici mimo učitelské programy (přírodovědecké a filozofické fakulty) nevědí a vědět nemohou (např. obsah kurikula učitelských programů, průběh praxí), a díky nemožnosti položky přeskočit, nutí respondenty podávat zprávu o cizí agendě či vyjadřovat postoj k jevu, o kterém vědí málo či nic.</i>
<i>Mrzí mě to, již nemám prostor pro vyplňování.</i>
<i>Opět bude v rámci OP JAK.</i>
<i>Považuji to za zbytečné. Aby bylo možné posuzovat kvalitní výsledky vzdělávání, měla by existovat jednotná kritéria hodnocení stavící na jednotných základních požadavcích. Školní rámcové programy toto neumožňují. Pochopitelně "nadstavba" v podobě vlastní iniciativy škol dle jejich podmínek musí být umožněna. Kvalitní školství mají tam, kde staví na jednotném systému vzdělávání (např. Finsko).</i>
<i>Nerozumím tomu, že v předchozí položce musím zvolit jednu z možností – koncepce klinických škol mi samozřejmě něco říká, ale nevím, jak jsme na tom aktuálně v rámci PedF.</i>

Na základě zkušeností ze zahraničí nepovažujeme klinické školy za vhodný koncept k realizaci. Z hlediska pedagogického výzkumu se jedná o specifické prostředí, takže výzkumy zde provedené nelze považovat za obecně platné a relevantní.

Klinickou školu bychom uvítali, nemáme však dostatečné finanční zabezpečení pro její zřízení a provoz. Pravidla ze strany MŠMT neexistují. Spolupráce s městem není na takové úrovni, aby bylo zřízení reálné (na rozdíl např. od Ostravy).

iniciace spolupráce se zahraničím, avšak malá flexibilita ministerstva

Toto není otázka na akademiky, ale na vedení fakulty, respektive univerzity.

Projekt studie proveditelnosti klinické školy koordinuje na UK pedagogická fakulta. Ostatní FPU jsou spoluřešiteli.

ZÁVĚRY FOKUSNÍ SKUPINY NA VŠ – OBECNÁ ČÁST

INFRASTRUKTURA NA VŠ

Diskutována byla kvalita infrastruktury na VŠ, přičemž názory se různily podle typu a velikosti školy. Rozdíly v kvalitě infrastruktury jsou pozorovatelné i v rámci jedné školy mezi fakultami, závisí to zejména na stáří jednotlivých budov. Účastníci FS se shodli na relativně dobrém stavu výukové infrastruktury ve smyslu prostor i výzkumného vybavení, a to hlavně díky operačním programům – OP VaVpl, OP VVV a aktuálně OP JAK. Ze strategického hlediska je vhodné podporovat sdílení infrastruktury, tzn. prostor i technologie.

VŠ trpí nedostatkem prostor, které nejsou určeny pro výuku, jako jsou studovny, odpočinkové zóny, co-workingové prostory, které by podporovaly sociální interakci a spolupráci mezi studenty, včetně sportovišť. Velkým problémem všech VŠ je ubytování studentů, které je nedostatečné nejen pro české studenty, ale i zahraniční, často tedy brání i v úspěšné internacionalizaci.

Některé VŠ sídlí v historických památkově chráněných budovách, což je nejen energeticky náročné, ale znamená to též problémy při rekonstrukcích a modernizaci z hlediska požadavků operačních programů, památkové péče či UNESCO.

Oproti evropským standardům jsou české VŠ v oblasti infrastruktury podfinancované a jakákoliv finanční podpora je zásadní.

INTERNACIONALIZACE NA VŠ

Internationalizace je vnímána jako klíčový faktor rozvoje VŠ, nicméně míra internacionalizace je mezi jednotlivými fakultami i univerzitami velmi rozdílná, stejně tak se liší i prostředí a cíle VŠ v otázkách internacionalizace. VŠ obecně disponují kvalitními strategiemi internacionalizace, ale v jejich implementaci jsou limitovány omezeným finančním rámcem – to následně snižuje výše diskutovanou prestiž VŠ i možnosti jejich prezentace v zahraničí. Zapojení škol do evropských aliancí je krokem vpřed, ale přináší i nové výzvy, jako je zvýšená finanční náročnost. To platí zejména v případech, kdy není konkrétní aliance podpořena ze strany EK a náklady jdou zcela za VŠ. V takové situaci by byla ceněna podpora financování členství v alianci z národní úrovně, protože členství v alianci znamená udržení pozic a zvýšení prestiže VŠ.

Vhodné by bylo také podpořit především příjezdy prestižních kolegů, kde se v současnosti naráží na finanční bariéry, zejména nedostatečně atraktivní platové podmínky – tato bariéra je částečně řešena pomocí on-line spolupráce, která snižuje náklady. Obrovským problémem je vízová politika, zejména pro studenty z třetích zemí. Jedním z problémů negativně ovlivňujících internacionalizaci VŠ je i byrokratická zátěž, mimo jiné v případě příjezdu studentů, kde se stále očekává listinný oběh dokumentů, a ani „Režim student“¹¹ v tomto ohledu není dokonalý. VŠ by ocenily zjednodušení systému a větší digitalizaci státní správy.

¹¹ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/rezim-student>

Otázkou je i motivace studentů k výjezdům, jelikož stále v ČR převažují příjezdy ze zahraničí. Bariérou může být i to, že někteří profesori pobyt neuznávají v rámci studia, které se tím studentů prodlužuje. Krátkodobé kurzy studentů realizované v rámci aliance jsou dalším směrem internacionalizace, který by bylo vhodné podpořit, jelikož Erasmus podporuje především dlouhodobé pobyty.

V oblasti příjezdů studentů je nezanedbatelnou součástí také zajištění provozní, sociální a psychosociální stránky pobytu, ve které je také nedostatek finančních prostředků – projevuje se to přeneseně například ve smyslu nedostatečné jazykové vybavenosti v oblasti zdravotní péče, řešení mezikulturních problémů, aj. Řešením mohou být např. peer programy či vytvoření jednotného centralizovaného místa „student house center“, na kterém by se studenti mohli hlásit v případě výše uvedených potřeb.

KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ

Kvalita vzdělávání je hodnocena převážně pozitivně, zejména pokud jde o nabídku studijních programů reflektujících potřeby trhu práce a o praktické aspekty výuky. VŠ s ohledem na kvalitu výuky hodně pracují se studentským hodnocením, které je dále zpřístupněno garantovi, vyučujícímu a proděkanovi. Studentské ankety často naráží na omezenou vypovídací schopnost. Nezbytným prvkem hodnocení kvality vzdělávání je pak průběžné vyhodnocování praxí a kontrola účasti studentů na praxích.

Dalším způsobem, kterým lze dle VŠ zvyšovat kvalitu výuky, je rozvoj kompetencí akademických pracovníků, nejen v pedagogických dovednostech (což je vhodné zejména u akademiků bez pedagogického vzdělání), ale i v soft skills obecně. Příležitostí pro rozvoj v této oblasti je budování center kompetencí (i pomocí prostředků ze strukturálních fondů) – v této souvislosti je důležité jejich služby aktivně propagovat a informace o možnostech rozvoje nabízet akademickým pracovníkům, případně služby nabízet externě, nebo v rámci sdílených center kompetencí. Určitou překážkou v rozvíjení kompetencí může být někdy neochota zejména starších akademiků se rozvojových aktivit účastnit.

Zásadním tématem v oblasti kvality vzdělávání jsou akreditace. V případě, že VŠ disponuje institucionální akreditací, jsou například zmíněné změny studijních programů jednodušší, nicméně i v takových případech je byrokracie spojená s akreditačním procesem náročná – pro VŠ bez institucionální akreditace pak o to náročnější. Složitost a byrokratická náročnost akreditačního procesu byla účastníky fokusní skupiny hodnocena jako jeden z podstatných negativních faktorů s dopadem na kvalitu výuky (jako prostředek určitého usnadnění byrokracie byl zmíněn systém Akris). VŠ bez institucionální akreditace v současné době proces snahy o její získání pozastavily z důvodu čekání na finální podobu zákona o VŠ v oblasti akreditací. Rozpory jsou ve vyváženosti času akademického pracovníka mezi tvůrčí a vzdělávací činností, a to i ve vztahu ke standardům akreditací.

Od novely zákona v roce 2016 se změnil pohled na to, co jsou profesně zaměřené programy (nyní například i učitelské a lékařské obory) a akademicky zaměřené programy. Bylo by vhodné definovat tyto typy programů a rozlišit podmínky jejich akreditace (ve vládním nařízení není toto dostatečně rozlišeno).

Často zmiňovaná je i částečná potřeba přechodu od frontální výuky k jiným typům výuky (např. k projektové výuce). Problematickou oblastí je i současný stav studentů přicházejících ze středních škol, a to i s ohledem na jejich psychosociální stránku. Otázkou je, jakým způsobem tento problém řešit do

budoucná, zda se budou muset reakreditovat studijní programy se snížením nároků, případně zda bude částečně zavedena projektová výuka, alespoň v rámci magisterského stupně vzdělávání, která je více individualizovaná, ale těžší na přípravu akademických pracovníků.

Chybí mezioborovost studijních programů, která ovšem v současné době není umožněna zákonem o VŠ (double degree je umožněn jen v rámci zahraniční spolupráce, problémem jsou i doctoral schools). Vhodné by bylo vyjasnění přístupu k praxím a zlepšení komunikace s profesními svazy. Diskutována byla i otázka umělé inteligence jakožto aktuální výzvy vztahující se k studijním programům.

Cílem VŠ je snížit administrativní zátěž spojenou s akreditacemi a vytvořit pružnější mechanismy pro rychlé přizpůsobení programů aktuálním trendům na trhu práce. Důraz je kladen na podporu podnikavosti a inovací ve výuce, což by mělo studentům zajistit lepší uplatnění na trhu práce.

ROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ

Úroveň rovného přístupu ke vzdělávání se liší mezi VŠ a regiony. Určitou výhodou v poskytování vzdělávání studentům se specifickými potřebami (SP) může být menší kapacita (menší počet studentů na jednoho akademického pracovníka) a „rodinné prostředí“ regionálních VŠ.

VŠ často mají pro své studenty či zaměstnance dostupné vlastní mateřské školy či dětské skupiny, což je vnímáno jako vysoce pozitivní a funkční nástroj, nicméně je to finančně náročné. Snahou je také cílit na nadané jedince, podporovat jejich nápady a podnikavost např. skrze projekty s finanční odměnou. Oceněna by byla větší podpora nadaných studentů ze strany MŠMT.

Některé VŠ mají (např. v rámci HR Award) zpracované plány rovných příležitostí (genderová problematika, family friendly prostředí, aj.). Rozvíjí poradenská centra, kde se věnují nejen studentům se SP, ale i např. nadaným studentům. Pro nadané studenty fungují stipendia či nadační fondy, toto by mohlo být umožněno i pro studenty zahraniční. Účastníci fokusní skupiny se shodli na potřebě pracovat s nadanými žáky již na základních a středních školách. Problémem je, že si studenti se SP často vybírají obory, které mají problém následně v rámci své specifické potřeby úspěšně absolvovat a zvyšují tím studijní neúspěšnost. VŠ s tím nemůžou pracovat, byť si jsou tohoto vědomy a snaží se v rámci poradenství sdělit všechna úskalí ještě před zahájením studia. Karierové poradenství VŠ rovněž aktivně rozvíjí.

Na rozdíl od ČR jsou v rámci Evropské charty mezi studenty se SP začleňováni i např. studenti, kteří jako první v rodinné tradici navštěvují VŠ. Očekává se, že i tuto problematiku budou české VŠ v budoucnu řešit. V oblasti rovných příležitostí chybí finance, většina podpory probíhá tzv. z vlastních sil, služby jsou podfinancované. Narůstá míra psychických problémů studentů, a to i u zahraničních studentů, což je nutné také řešit v rámci center podpory. Oblast rovných příležitostí by bylo vhodné řešit systémově a podpořit především personálně. U technických oborů by VŠ rády podpořily studentky, jakožto počtem podhodnocenou skupinu v rámci oboru. Otázkou také je, zda se do oblasti rovných příležitostí počítá i akreditace pro prezenční a kombinované studium.

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Celoživotní vzdělávání (CŽV) je vnímáno jako důležité, na mnohých VŠ je považováno za funkční, bezproblémové, jinde jako málo využitý potenciál. Některé VŠ zmínily, že nabízí programy CŽV, ale

kapacita těchto programů je omezená a potřeba dalšího vzdělávání dospělých včetně akademiků roste. VŠ nabízí celou škálu možností, ať už se jedná o hojně navštěvované univerzity třetího věku, rozšiřování aprobací u pedagogických pracovníků, nebo rekvalifikace a mikrocertifikáty v nejrůznějších oborech.

U technických oborů, kde významně klesá počet studentů, může právě vzdělávání dospělých nahradit poptávku zaměstnavatelů v budoucnosti. V tomto je důležitá nejen kvalitní koncepce CŽV, ale i dostatečný zájem a zapojení zaměstnavatelů. Lidé či firmy mají problém s tím, že tato služba nefunguje v rámci veřejných VŠ zdarma, je tedy nezbytné stanovit jasné podmínky. Otázkou také je, jestli do budoucna budou sjednoceny výstupy CŽV, jelikož nyní vznikají kvalifikační rámce právě pro CŽV a podstatné je tedy i uchopení mikrocertifikátů v napojení na standardy a studijní kredity.

Mimo humanitní obory existuje též určitá neochota být školen akademickými pracovníky, protože je to zaměstnavateli vnímáno jako příliš či pouze teoretické. Nezbytné je tedy získat uznání zaměstnavatelů především pro zarámování konceptů CŽV.

Některé VŠ plánují dle možností rozšiřovat nabídku celoživotního vzdělávání a vytvořit programy zaměřené na dospělé studenty, které by byly flexibilní a dostupné, například prostřednictvím online kurzů. Tento krok by měl podpořit rozvoj celoživotního vzdělávání i v rámci regionálních VŠ, pro které to představuje zajímavou možnost vlastního rozvoje.

STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ VŠ

Účastníci fokusní skupiny se shodli, že zásadními nedostatky komplikujícími strategické řízení VŠ jsou nedostatečné financování, přetíženost akademických pracovníků a nejistota střednědobého a dlouhodobého výhledu financování. I když aktuálně došlo k navýšení mzdových tarifů (všechny zúčastněné VŠ mají zavedený jednotný mzdový tarif), dlouhodobě je problematické motivovat akademické pracovníky k tomu, aby neodcházel zejména na střední a základní školy, kde je jim nabídnut stejný, nebo lepší plat s menším objemem práce.

Jednou z příčin přetížení akademických pracovníků je vysoká administrativní zátěž spojená nejen s výukou, ale i s výzkumnou a grantovou činností. Jako jeden ze způsobů, jakým je možné akademickým pracovníkům alespoň částečně ulevit, bylo zmíněno individuální hodnocení a přizpůsobení náplně činnosti silným a slabým stránkám jednotlivých akademiků.

Pozitivním aspektem strategického řízení VŠ může být určitý posun ve vnímání strategických dokumentů, které přestávají být pouhými pro forma záležitostmi, ale stávají se nástrojem řízení a rozvoje, podléhají pravidelnému vyhodnocování a daří se je naplňovat. Vhodným přístupem ke strategickému řízení VŠ je také snaha o lepší koordinaci činností mezi jednotlivými odděleními i fakultami, stejně tak pokračující snaha o získávání dlouhodobých mezinárodních/evropských grantů.

Cílem je zajistit dostatečné a přehledné financování pro dlouhodobé projekty. Univerzity také usilují o zlepšení vnitřní komunikace a zapojení a systematickou koordinaci nových výzev např. AI.

ZÁVĚRY FOKUSNÍ SKUPINY NA VŠ – SPECIFICKY NA FVU

PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ – KVALITA STUDIJNÍCH PROGRAMŮ

Kvalita studijních programů je obecně vysoká, ale stále je prostor pro zlepšení, zejména v propojení teoretické a praktické přípravy učitelů. Toto propojení bylo opakovaně zdůrazňováno jako zásadní pro přípravu budoucích učitelů. Vzhledem k délce akreditací a aktuálním potřebám a požadavkům dělají školy postupně v programech dílčí úpravy. Změny stanovené MŠMT zapracovávají školy postupně, pracují s oborovými didaktiky nad odbornými portfolii, které vychází z „Rámce“ a proškolují zaměstnance. Systém praxí a následných reflexí je u většiny škol nastaven kvalitně, umožňující většinou studentům přístup k asistenčním i dobrovolnickým praxím, často již v rámci bakalářského studia.

Stálým problémem je rozpor mezi akreditačními požadavky s nastavením programu a propojením s praxí (např. nutná garance docentem, aj.). Některé školy se potýkají s nedostatkem docentů, naráží na problémy, jak má „vypadat“ oborový didaktik z hlediska titulů, aj.

Otázka kvality je komplexní a lze tedy diskutovat o kritériích kvality výuky. Někde fungují ankety studentů ve spojení s jinými hodnoticími nástroji. Ukazatelem kvality by mohl být dle některých FVU také schválený delší časový úsek akreditace programu, přičemž některé školy mají programy akreditované na 10 let. U profesně zaměřených studijních programů je zajímavé téma, do jaké míry jsou v nastavení zahrnuty místní reálné požadavky trhu práce vzhledem k rozmanitosti regionů. Zazněl návrh zpracovávat regionálně specifické kompetenční rámce (v některých regionech je nyní nutné např. získat vícero sociálních pedagogů a psychologů do škol, což by mohlo být v rámci akreditace zohledněno atd.). Výzvou v nastavení je i to, aby studijní programy byly jak dostatečně akademické, tak i dostatečně profesní a jaká délka studia je vhodná. Z hlediska kvality by měla být systémově sjednocena základní příprava, což v současné době není. Problémem oborových didaktiků je vytíženost, role je časově i organizačně náročná.

PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ VZDĚLÁVAJÍCÍCH BUDOUCÍ UČITELE A UČITELKY

Většina FVU uvedla, že současná podpora profesního rozvoje akademických pracovníků vzdělávajících budoucí učitele a učitelky je nedostatečná, zejména vzhledem k jejich vysokému pracovnímu vytížení, které zahrnuje výuku, výzkum a administrativní úkoly. Akademici musí kombinovat výuku a výzkumné aktivity s velkým množstvím administrativy, což jim omezuje prostor pro další profesní růst. Otázkou je také dostatečná motivace akademických pracovníků se vzdělávat, jelikož ne vždy jsou ochotni dále rozvíjet vlastní kompetence.

Nabídka školení pro akademické pracovníky je na všech FVU dostatečná. V pohledu na vzdělávání akademických pracovníků byl mimo běžné vzdělávání zdůrazněn efekt síťování např. mezi FVU. Vzdělávání probíhá též formou utváření týmů oborových didaktiků, kteří se vzájemně zaškolují a získávají od kolegů i osobní podporu a reflexi. U některých FVU se osvědčila týmová výuka či spolupráce oborových didaktiků s provázejícími učiteli.

Nejčastěji zmiňovanými překážkami jsou neochota se vzdělávat a časové vytížení akademických pracovníků. Následně je zdůrazňována potřeba vzdělávání v rámci digitálních oborů a nových technologií, ale i např. v oblasti well-beingu.

PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ PROVÁZEJÍCÍCH UČITELŮ

Podpora pro provázející učitele je většinou označovaná jako nedostatečná, zejména pokud jde o metodická školení a financování. Ačkoliv všichni provázející učitelé projdou povinným vzděláváním, existují samozřejmě rozdíly v kvalitě následných praxí – s motivovaným provázejícím učitelem je praxe kvalitnější a přínosnější než s učitelem, který činnost vykonává buď z donucení, nebo pouze kvůli finančnímu ohodnocení. Rozdíly v kvalitě jsou dané i nastavením systému dle jednotlivých FVU. V ideálním případě by motivovaní učitelé měli být zapojeni do vzdělávání ostatních provázejících učitelů.

Rozdílná je i poptávka po provázejících učitelích – zejména větší FVU občas naráží na nedostatečný počet provázejících učitelů pro uspokojení poptávky, jiné FVU naopak řeší situace, kdy nejsou schopné nabídnout dostatečný počet studentů pro plné využití kapacity provázejících učitelů.

Problémem provázejících učitelů je nedostatečné finanční hodnocení a celkově systém jejich financování.

Problémem je i to, že některé typy škol nemohou být i přes dlouhodobou úspěšnou spolupráci do praxí oficiálně zapojeny (např. církevní školy). Osvědčila se nicméně spolupráce provázejících učitelů s provázejícími učiteli v zahraničí.

ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

Zahraniční spolupráce byla hodnocena pozitivně a FVU se dále snaží mezinárodní aktivity rozvíjet – nejvíce se tomuto tématu tradičně věnují jazykové FVU, pro které je mezinárodní spolupráce zásadní. Kladně hodnoceným a pro studenty motivujícím způsobem zahraniční spolupráce jsou observační stáže, dále jsou nabízeny studijní programy v cizích jazycích a dobře fungující formou spolupráce jsou také letní školy pro zahraniční studenty.

Zmíněn byl i negativní výstup z dotazníkového šetření o podpoře neefektivních zahraničních konferencí, z diskuze nicméně vyplynula důležitost i této formy spolupráce pro rozvoj zejména prezentačních schopností studentů a získávání zkušeností s cizím prostředím.

U některých typů učitelských programů (zejména tam, kde jsou nabízeny pouze magisterské programy) chybí „mobility window“, což internacionalizaci komplikuje, jelikož to vede k nutnosti prodloužení studia v případě výjezdu. Otázkou s tím spojenou zůstává uznání praxe ze zahraničí.

Rozšiřují se i online formy zahraniční spolupráce, které jsou méně časově i finančně náročné, jsou vhodné zejména v případě kratších spoluprací nebo při výměně zkušeností mezi akademickými pracovníky.

Obecně je cílem rozšířit zahraniční spolupráci a zvýšit počet studentů a akademiků zapojených do mezinárodních projektů. FVU se také snaží získat více financí na podporu těchto aktivit.

PODPORA SPOLUPRÁCE – SÍŤOVÁNÍ

Síťování mezi FVU a partnerskými institucemi bylo označeno za důležitý nástroj pro zkvalitnění přípravy budoucích učitelů. Je považováno za klíčový nástroj pro zlepšení kvality výuky, na mnoha FVU označovaný jako kvalitní a funkční. Síťování v rámci akademických pracovníků a provázejících učitelů narušuje dvojkolejnost financování.

Spolupráce uvnitř FVU byla vždy ohodnocena jako dobrá, síť akademických pracovníků funguje dobře a stále se rozšiřuje. Spolupráce mezi FVU někdy funguje dobře, někdy se jedná o vzájemnou konkurenci. Některé školy mají kontakt i se soukromým sektorem.

Hlavní překážkou je nedostatek financí a času na efektivní síťování mezi FVU.

Cílem je zvýšit intenzitu spolupráce mezi FVU a partnerskými institucemi, a to jak na národní, tak mezinárodní úrovni. FVU plánují sdílet více osvědčených postupů mezi jednotlivými VŠ.

OSTATNÍ TÉMATA

Výzkumné aktivity a akční výzkum

Jednotná vize systému – Kompetenční rámec absolventa/absolventky učitelství (dále jen „Rámec“)

Motivace studentů, studijní neúspěšnost

Inkluze

Koncept klinických (laboratorních) škol

V rámci této sekce byla diskutována jen některá témata. Účastníci se shodli, že akční výzkum je důležitý nástroj pro inovace ve výuce, avšak jeho realizace je na FVU často omezená kvůli nedostatku času a financí. Dále bylo uvedeno, že pedagogický výzkum je podceňovanou oblastí. Ze strany MŠMT není dostatečně vyjasněno, zda odborníci v didaktice mají být odborníci z praxe či vědci, vyjasnění by pomohlo i výzkumu v této oblasti.

Některé FVU vyzvedly nedostatečnou motivaci studentů k učitelství, což úzce souvisí se studijní neúspěšností. Toto se snaží aktivně řešit, a to i s ohledem na budoucí akreditace studijních programů. Nicméně jiné FVU uvedly, že mají opačný problém, a to naopak velký převis zájemců o studium. Existují však rozdíly mezi jednotlivými studijními programy. Některé FVU vyvíjejí aktivity pro 1. ročníky jakožto nástroj řešení studijní neúspěšnosti (př. systém tutorů, zavedení funkce uvádějícího profesora atd.).

Posledním diskutovaným tématem byla inkluze v rámci přijímacího řízení. Některé FVU uvedly, že by ocenily podporu a metodiku pro danou oblast, jiné s inkluzí problém nemají a aktivně ji rozvíjí např. poradenstvím.

ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Infrastruktura na VŠ

Přestože v některých oblastech infrastruktura na VŠ v České republice nedosahuje evropských standardů, je celkově na vysoké úrovni ve vzdělávání i ve výzkumu. V této souvislosti lze zmínit užitek OP VaVI a OP VVV, které infrastrukturu i infrastrukturní vybavení na VŠ v minulých letech finančně podporovaly. Problémem v infrastruktuře jsou modernizace VŠ, jenž sídlí v historických budovách, a to s ohledem na energetickou náročnost, udržitelnost a Green deal.

Neuspokojivé jsou prostory související s výukou (studovny, budování kampusů, aj.), především ubytovacích kapacit českých i zahraničních studentů. Toto vše brání nejen internacionalizaci VŠ, ale i rozvoji studentského života a zvyšuje to finanční nároky spojené se studiem. Chybí i infrastrukturní zázemí pro projektovou a kolaborativní výuku, jelikož prostory jsou často nastaveny na frontální výuku.

Doporučení:

- ✓ Podporovat modernizaci prostor souvisejících se studiem včetně ubytování studentů.
- ✓ Zajistit efektivní sdílení výukových i výzkumných prostor včetně vybavení.
- ✓ S ohledem na konkrétní potřeby studijních programů rozvíjet projektovou a kolaborativní výuku včetně přizpůsobení prostor.

Internacionalizace na VŠ

Jedná se o klíčovou oblast rozvoje VŠ, která se ovšem dosažením úrovně liší nejen mezi VŠ, ale i jednotlivými fakultami. Kvalita studijních programů i akademických pracovníků, co se jazykové vybavenosti týká, je v ČR na vysoké úrovni. Z obou šetření vyplývá, že výjezdy akademických pracovníků do zahraničí jsou dostatečné a kvalitní, naopak příjezdy do ČR by bylo vhodné více podpořit. Tato podpora nespočívá pouze ve finanční nabídce (např. příjezdy prestižních kolegů), ale i zajištění potřebného zázemí pro přijíždějící pedagogy či studenty. Nezanedbatelnou součástí je tedy zajištění pobytu nejen po provozní, ale i sociální a psychosociální stránce, ve které je nedostatek finančních prostředků – projevuje se to přeneseně například ve smyslu nedostatečné jazykové vybavenosti v oblasti zdravotní péče, řešení mezikulturních problémů, aj. U studentů v ČR naopak převažují nad výjezdy příjezdy ze zahraničí. Otázkou zůstává motivace studentů k výjezdům a jejich nedostatečná podpora ze strany VŠ (např. pobyty bez „mobility window“).

Velkou roli v rámci internacionalizace hraje v současné době zapojení VŠ do tzv. evropských aliancí. Aliance pomáhají propojovat se se zahraničím ve vzdělávání i v oblasti VaV, VŠ se propojují v rámci společných studijních programů a jejich vzájemné uznatelnosti. Zapojení však přináší také finanční náročnost. To platí zejména v případech, kdy není konkrétní aliance podpořena ze strany EK a náklady jdou zcela za VŠ.

Stálým problémem je byrokratická zátěž spjatá z mobilitními pobyty a vízová politika, především pro osoby z tzv. třetích zemí.

Doporučení:

- ✓ Zajišťovat stabilní zázemí pro přijíždějící studenty a profesory ve všech úrovních (tj. sociální oblast, kulturní oblast, finance atd.).

- ✓ Podporovat financování členství v alianci z národní úrovně (především v případě nepodpoření ze strany EK), protože členství v alianci znamená udržení pozic a zvýšení prestiže VŠ (a s tím spojenými pozitivy pro další rozvoj a mezinárodní spolupráci).
- ✓ Řešit motivaci studentů k výjezdům, podporovat výjezdy a vytvořit podmínky na stranách VŠ (např. uznávat pobyty v zahraničí bez nutného prodloužení studia).
- ✓ Rozvíjet on-line formy mezinárodní spolupráce.

Kvalita vzdělávání na VŠ

Samotným tématem je už pojetí a interní hodnocení kvality vzdělávání na VŠ. Z obou šetření vyplývá, že v ČR obecně poměrně dobře fungují nabídky studijních programů s mezioborovým základem a studijní programy, které reflektují potřeby trhu práce, praxi ve výuce a nové metody výuky. Větší prostor pro zlepšení byl identifikován u podpory podnikavosti studentů, dále možnosti přizpůsobit výuku studentům a modernizaci studijních programů, které souvisejí s výzkumem.

Zásadními problémy jsou administrativní zátěž v procesu akreditace, finanční podhodnocení a časová náročnost akademických pracovníků. V případě, že VŠ disponuje institucionální akreditací, jsou změny studijních programů jednodušší, nicméně i v takových případech je byrokracie spojená s akreditačním procesem náročná.

V současné době je nutné řešit také psychosociální stránku studentů přicházejících na VŠ a přizpůsobovat tomu výuku i prostředí. Zvažovány jsou jiné typy výuky než frontální typ, např. projektová.

V oblasti technicky zaměřených škol jsou problémy specifitější. V současné době VŠ intenzivně řeší problematiku nových technologií, např. AI a s tím spojené změny.

Doporučení:

- ✓ Zvážit vytvoření platformy všech VŠ k diskusi na téma kvality vzdělávání s ohledem na společenské výzvy a trh práce a jejího následného hodnocení.
- ✓ Posilovat kvalitu studijních programů – akademických i profesně zaměřených.
- ✓ Podporovat spolupráci VŠ, mezifakultní spolupráci.
- ✓ Podporovat podnikavost studentů.
- ✓ Hledat způsoby, jak efektivně zpracovávat, především do studijních programů, nové technologie.
- ✓ Snižit administrativní zátěž v procesu akreditace.

Rovný přístup na VŠ

Bezbariérovost prostor spojených s výukou se zdá být v současné době na většině VŠ bezproblémová, tato otázka byla řešena v minulých letech. Jiné otázky rovného přístupu byly v rámci dotazníku často kritizovány. Naopak vedení škol (na FS) deklarovalo, že toto téma aktivně podporuje a rozvíjí. VŠ se v současné době zaměřují především na rozvoje různých center podpory a hledají další témata v této oblasti, které odpovídají evropským standardům a současným problémům (např. rozšíření definice studenta se SP, formy studia a akreditační rovnost). Určitou výhodou v poskytování vzdělávání studentům se specifickými potřebami (SP) může být menší kapacita (menší počet studentů na jednoho akademického pracovníka) a „rodinné prostředí“ regionálních VŠ.

Doporučení:

- ✓ Sdílení zkušeností a dobré praxe v oblasti rovného přístupu mezi VŠ, fakultami.

Strategické řízení na VŠ

Strategické řízení VŠ se neustále rozvíjí. Dle zástupců vedení (na FS) jsou strategické dokumenty vytvořeny, pravidelně diskutovány a aktualizovány. Akademičtí pracovníci naopak, jak vyplývá z dotazníku, vidí strategické plány jako formální a bez konkrétních kroků (včetně jejich vyhodnocování a reflexí do procesu). Zásadním problémem je financování, pro efektivní strategické řízení je nutné znát minimálně střednědobý výhled financování ze strany státu. Akademičtí pracovníci oceňují pokrok v oblasti sladování pracovního a soukromého života, což může souviset i s aktivitami VŠ v předchozí oblasti, který se týkal rovného přístupu na VŠ. Spoustu škol zřídila např. mateřské školy pro své studenty i zaměstnance, home office. Ze strany akademiků je pak nedostatečně vnímaná spolupráce, a to jak mezi jednotlivými VŠ, tak mezi jednotlivými fakultami, což ovšem v rámci FS se zástupci vedení nebylo potvrzeno, naopak byla zmíněna snaha o koordinaci činností mezi jednotlivými odděleními i fakultami, stejně tak pokračující snaha o získávání dlouhodobých mezinárodních/evropských grantů.

Problémem jsou nízké platy, a to nejen akademických pracovníků, ale i administrativního a technického personálu, kdy je například velmi obtížné sehnat kvalitního pracovníka IT s ohledem na konkurenceschopnost mzdy vůči soukromému sektoru (což se týká i dalších profesí, jako například ekonomové a další). Situace ohledně zajištění provozu VŠ je v tomto směru vážná.

Doporučení:

- ✓ Posílit a stabilizovat financování VŠ (minimálně ve střednědobém výhledu).

Celoživotní vzdělávání na VŠ

Celoživotní vzdělávání je obecně pozitivně vnímanou oblastí života VŠ, o kterou je mezi veřejností poměrně široký zájem. Situace se nicméně liší dle pracoviště. Na mnohých VŠ je považováno za funkční, bezproblémové, jinde jako málo využitý potencial. Některé VŠ zmínily, že nabízí programy CŽV, ale kapacita těchto programů je omezená a potřeba dalšího vzdělávání dospělých včetně akademiků roste. CŽV na většině VŠ funguje dovnitř (pro akademiky) i vně. Akademiky je však odborná diskuze na téma CŽV a jeho rámec směřování považován za nedostatečný.

Obrovským problémem je opět přetíženost akademických pracovníků, což znamená menší personální kapacity pro CŽV. Zásadním problémem v této oblasti je také systematické neuchopení výstupů CŽV (mikrocertifikátů). V tomto ohledu je zásadní komunikace s veřejností a pracovní sférou v daném regionu tak, aby tyto kurzy byly přijímané a přínosné na pracovním trhu.

Doporučení:

- ✓ Zajistit efektivní komunikace s poskytovateli CŽV a pracovním trhem v regionu.
- ✓ Na národní úrovni systematicky ukotvit výstupy CŽV.

Fakulty vzdělávající učitele

V této oblasti v současné době probíhá mnoho systematických změn a jejich vyhodnocování pro budoucí nastavení principů fungování. Především se jedná o délku a kvalitu praxí budoucích učitelů, reflektivní praxi, systémové ukotvení provázejících učitelů, dále formy a typy studia, které jsou různé, což vytváří i rozdílné problémy.

Kvalita studijních programů v pregraduálním vzdělávání budoucích učitelů je akademiky i zástupci vedení vnímána velmi pozitivně. Propojení teoretické a praktické přípravy učitelů je zásadní část přípravy budoucích učitelů. V současné době je postupně a s ohledem na současné potřeby zapracováván do studijních programů v rámci akreditací „Rámeček absolventa“. To může být příčinou nesouladu vnímání potřeby délky pedagogické praxe. Ze studií je patrné, že studenti považují délku praxe za nedostatečnou, z odpovědí v dotazníku však vyplývá, že mnoho akademiků vnímá naopak praxi za příliš nadsazenou a považují za důležitější se zaměřit na její kvalitu, efektivitu a dostatečnou reflexi. Největší slabinou současného způsobu zajištění praxí a jejich vedení ze strany provázejících učitelů je jednoznačně časová přetíženost provázejících učitelů a jejich malé platové ohodnocení. Stejně tak jako v ochotě vzdělávat se, ať už u akademických pracovníků, tak např. provázejících učitelů je potřebná dostatečná motivace těchto lidí a v případě provázejících učitelů i systémové uchopení jejich role. Dlouhodobým problémem je rozpor mezi akreditačními požadavky s nastavením programu a propojením s praxí (např. nutná garance docentem, aj.). Některé školy, které se potýkají s nedostatkem docentů, naráží na problémy, jak má „vypadat“ oborový didaktik z hlediska titulů, aj.

Současnou výzvou je také zapracovávání nových technologií do studijních programů, což se ale obecně týká všech fakult a VŠ. Také vzdělávání akademických pracovníků v nových technologiích je vnímáno jako nedostatečné, stejně jako vzdělávání v oblasti komunikace, která je důležitá pro reflexi výuky, sebereflexi či poskytnutí jakékoliv zpětné vazby.

Jako nedostatečná byla v dotazníku hodnocena podpora k vytváření bezpečného prostředí ve vzdělávání (navození bezpečného a přátelského klima, well-being), což odpovídá i studiím zaměřujících se na toto téma. Zástupci VŠ jsou si toho vědomi a na tento problém se zaměřují (a to nejen v oblasti FVU).

Spolupráce fakult a partnerských škol, stejně jako spolupráce kateder a fakult je považována ze strany vedení fakult víceméně za efektivní. To se různí s pohledem akademických pracovníků v dotazníku, kteří tuto oblast považují za nedostatečně rozvinutou. Zřetelná je dle nich také absence funkčních center kolegiální podpory či koordinovaného sběru dat a vyhodnocování podkladů pro případnou úpravu/inovaci studijních programů.

Zahraniční spolupráci lze u FVU vnímat jako relativně bezproblémovou součást, stejně tak jako oblast inkluze. V oblasti motivace studentů k učitelství bylo potvrzeno, že chybí dostatečná osvěta o profesi pedagoga mezi studenty i u veřejnosti. Motivace souvisí s problémem studijní neúspěšnosti, která se zvyšuje, což ale není pouze problémem FVU, ale VŠ obecně. Podceňovanou oblastí je pedagogický výzkum, na který nezbyvá příliš financí, personálních kapacit a času.

Doporučení:

- ✓ Nad rámeček doporučení, která jsou uvedena výše a platí obecně pro VŠ, je u FVU důležité implementovat Kompetenční rámeček absolventa/absolventky učitelství mj. s podporou finančních prostředků z ESIF, v případě MŠMT aktuálně z OP JAK.

PŘÍLOHY

Přílohy jsou k dispozici na vyžádání u Řídicího orgánu OP JAK, oddělení evaluací a analýz.

FINÁLNÍ VERZE DOTAZNÍKU PRO VŠ (OBECNÁ ČÁST+FVU)	 questionnaire_7758 17_cs.html
INFRASTRUKTURA NA VŠ	 Infrastruktura VŠ.docx
INTERNACIONALIZACE NA VŠ	 Internacionalizace VŠ.docx
KVALITA VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ	 Kvalita vzdělávání na VŠ.docx
STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ VŠ	 Strategické řízení VŠ.docx
CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ	 Celoživotní vzdělávání na VŠ.docx
PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ – KVALITA STUDIJNÍCH PROGRAMŮ	 Pregraduální příprava.docx
PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ VZDĚLÁVAJÍCÍCH BUDOUCÍ UČITELE A UČITELKY	 Podpora rozvoje a vzdělávání akademik
PODPORA ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ PROVÁZEJÍCÍCH UČITELŮ	 Podpora rozvoje a vzdělávání provázejí

MOTIVACE STUDENTŮ, STUDIJNÍ NEÚSPĚŠNOST	 Motivace studentů, studijní neúspěšnos
JEDNOTNÁ VIZE SYSTÉMU – KOMPETENČNÍ RÁMEC ABSOLVENTA/ABSOLVENTKY UČITELSTVÍ (DÁLE JEN „RÁMEC“)	 Kompetenční ramec.docx
ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	 Zahranicní spolupráce.docx
PODPORA SPOLUPRÁCE – SÍŤOVÁNÍ	 Podpora spolupráce – síťová
INKLUZE	 Inkluze.docx
VÝZKUMNÉ AKTIVITY A AKČNÍ VÝZKUM	 Výzkumné aktivity.docx
ZÁPIS Z FOKUSNÍ SKUPINY 1	 Zápis FS1_final.pdf
ZÁPIS Z FOKUSNÍ SKUPINY 2	 Zapis z FS_2_final.pdf
ZÁPIS Z FOKUSNÍ SKUPINY 3 (FVU)	 Zápis_FS VS_FVU-final.pdf

DOKUMENTY A ODKAZY

Národní šetření učitelských kompetencí: <https://msmt.gov.cz/file/62417/>

Statistika a my, vzdělávání: <https://statistikaamy.csu.gov.cz/vzdelavani>

EUROSTUDENT VIII: <https://www.csvs.cz/aktualni-projekty/eurostudent-viii/>

EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021:

https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VII_Synopsis_of_Indicator_s.pdf

Evropský prostor pro vzdělání: <https://education.ec.europa.eu/cs>,

<https://education.ec.europa.eu/cs/education-levels/higher-education/micro-credentials>

VÝROČNÍ ZPRÁVA o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2023:

<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocnizpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1>

Studie ČŠI: Kvalifikace, příprava a kompetence učitelů, 2022/2023:

https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/Kvalifikace-priprava-a-kompetence-ucitelu_studie_F.pdf

Studie Procházka, Röschová, Zelinková, 2023: Studenti vysokých škol a jejich motivace stát se učitelem: [Studenti vysokých škol a jejich motivace stát se učitelem – Důvody nedostatku učitelů](#)

Evaluace projektů pedagogických fakult a fakult vzdělávajících učitele financovaných z OP VVV – Závěrečná zpráva: [Operační program Výzkum, vývoj, vzdělávání / MŠMT](#)

ⁱ Zdroj- www.msmt.cz